

"PROLETAREC"
je delavski list
za
mislne čitatelje.

PROLETAREC

Drugi najstarejši
jugoslovanski
socialistični list.

OFFICIAL ORGAN JUGOSLAV FEDERATION, S. P.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

STEV.—NO. 1168.

Entered as second-class matter December 4, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

CHICAGO, ILL., 30. JANUARJA (JANUARY 30,) 1930.

Published weekly at
3226 W. 26th St.

LETO—VOL. XXV.

NERAZVESELJIVA SLIKA "SPLOŠNEGA BLAGOSTANJA" V NASELBINAH

SODRUGI IZ RAZNIH KRAJEV PO ROČALI NA SESTANKU V CHICAGU

Priporočila so bila razmotrivana in izdelan je načrt za organizatorično delo

J. S. Z. se loti naloge z vsemi svojimi močmi, o načinih in sredstvih, ki naj dovejajo do čimboljših uspehov, pa bo razpravljajal in sklepal njen prihodnji zbor

V ponedeljek 20. januarja se je vršil v uradu "Proletarca" v intrighah za vodstvo. V Kansestanku sodrugov iz raznih naselbin, ki je bil sklican z namenom, da podajo informativna poročila in razpravljajo o načinih in sredstvih za boljše organizatorično ter prosvetno delo v naselbinah.

Predlogi posebnega odbora.
Poseben odbor eksekutive JSZ., v katerem so Chas. Pogorelec, Anton Gardin in John Olip, je podal udeležencem razna priporočila, ki so bila upoštevana in se jih bo izvajalo. Udeleženci sestanka so bili Frank Alesh, Filip Godina, F. A. Vider, John Olip, Chas. Pogorelec, Anton Gardin, Frank Zaitz, Andrew Miško, Mary U-dovich, D. J. Lotrich, Fr. Margole, F. S. Tauchar, Louis Beniger, Blaž Novak in Angeline Tich (vsi iz Chicaga), nadalje Frank Klun (Minnesota), John Terčelj, Andrew Vidrich, Geo. Smrekar in Mihael Pleše (Pennsylvania), Albert Hrast (Wis.), Frances Zakovšek (Waukegan, Ill.), John Goršek (Springfield, Ill.), Joseph Siskovich in John Lokar (Ohio), Anton Šular in Frank Lekša iz Kansasa.

Odbor, ki je aranziral sestanek, je podal svoj referat in priporočila. Vseled industrialne depresije je mnogo naših ljudi brez zaslужka. Veliko je bilo odslovljenih vsled novega profitarkega pravila v industriji, po katerem odpuščajo kompanije delavce, ki so stari 40 let ali več. V nekaterih krajih kjer žive naši ljudje je vsaka svoboda odvrzeta in delavci so podložniki v najozjem pomenu besede.

Razmere v naselbinah.
V Minnesoti (po železnem okrožju) vlada mrtvilo. Delavska politična organizacija je zadušena, razen v Duluthu. V rudniških revirjih so le še ostanki F.-L. stranke. Vseled tehničnega preobrata pri spravljanju železne rude na površje potrebujejo kompanije dvakrat, tudi desetkrat in petdesetkrat manj delavcev, kakor so jih potrebovale nekoč, a rude spravijo veliko več na površje, razume se, z velikim dobičkom. Priganjanja je mnogo, plače nizke, a svobode, kakršno nam garantira ustava, tam ne poznajo, zato se človek ne more svobodno gibati, ako je recimo socialističnih nazorov. Vendar pa so v naselbinah železnega okrožja še možnosti, da ulijemo ljudem upanje, da jih dvignemo in s tem pripomoremo, da se bo z njimi ravnalo bolj človeško in da jim ne bo odrekana pravica imeti lastno prečiščanje. Položaj med slovenskimi premogarji.

V Pennsilvaniji so premogarji v večini naselbin nele do cela obubožani, nego tudi ubupani in so izgubili vsako nado v obnovitev unije. V vzhodnem Ohiju in zapadni Penni je dolgotrajna stavka pustila posledice, ki jih ne bo mogoče še dolgo odpraviti. V Illinoisu so premogarji zbegani radi bojev

med frakcijami, ki se tožarijo za delavce nič zadovoljiva situacija. V Detroitu, Clevelandu, Milwaukeeju, Chicagu itd., jih je stotine brez dela. Le majhen odstotek naših rojakov ima primeroma dobre službe. Tudi mnogo poklicnih delavcev, ki v času zaposlenosti dobivajo unijsko plačo, je sedaj v armadi brezposelnih. Težkoče v marsikateri družini so nastale radi odslavljanja starejših delavcev. Tisoče naših rojakov je pustilo v industriji in rudnikih svoja najboljša leta, v plačilo pa se jih sedaj odslavlja. Če ta ali oni dobi delo drugje, je plačano tako mizerno, da zaslужek nikakor ne zadostuje za preživljanje družine. Več in več žensk si išče v borbi za obstanek službo v delavnicah ali kjerkoli jih najemajo, ker zaslужek mož in očetov več ne pokriva niti najnujnejših izdatkov družine.

Tiranstvo korporacij.
Mnogi so na tem sestanku poročali o tiranstvu kompanij, ki so zgradile veliko špijonsko omrežje in pazijo na svoje delavce, kaj čitajo, s kom občejuje, kaj počno, na katere liste so naročeni, od kod in od koga dobivajo pisma in liste in kakšne so organizacije, katerim pripadajo.

Pod težo tega duševnega šikaniranja so posebno družinski očetje primorani postati neaktivni v delavskih organizacijah in marsikdo se odreka delavskemu listu kakor je "Proletarec", ker se boji za svoje delo. So kraji, kjer si ljudje ne upajo na seje kluba JSZ. ne na njegove priredbe. Spijoni poročajo "prestopke" svojim višjim, ti pa zaslišujejo "nezanesljive" delavce ali pa jim zagroze z odslovlitvijo. Kar jih na ta način odpuste, so na črni listi in imajo največje težkoče dobiti drugo delo.

V enih krajih, posebno med premogarji morajo hoditi taki (Nadaljevanje na 4. strani).

Med frakcijami, ki se tožarijo za delavce nič zadovoljiva situacija. V Detroitu, Clevelandu, Milwaukeeju, Chicagu itd., jih je stotine brez dela. Le majhen odstotek naših rojakov ima primeroma dobre službe. Tudi mnogo poklicnih delavcev, ki v času zaposlenosti dobivajo unijsko plačo, je sedaj v armadi brezposelnih. Težkoče v marsikateri družini so nastale radi odslavljanja starejših delavcev. Tisoče naših rojakov je pustilo v industriji in rudnikih svoja najboljša leta, v plačilo pa se jih sedaj odslavlja. Če ta ali oni dobi delo drugje, je plačano tako mizerno, da zaslужek nikakor ne zadostuje za preživljanje družine. Več in več žensk si išče v borbi za obstanek službo v delavnicah ali kjerkoli jih najemajo, ker zaslужek mož in očetov več ne pokriva niti najnujnejših izdatkov družine.

V enih krajih, posebno med premogarji morajo hoditi taki (Nadaljevanje na 4. strani).

Ali boste sodelovali v kampanji za razširjenje "Proletarca"?

SLIKA "SPLOŠNEGA BLAGOSTANJA"

V Chicagu prežaba mnogo ljudi. Na tej sliki vidite žensko, ki išče premog na železniških progah. Dogaja se, da ga tu in tam pada kak kos iz prenapolnjenih kar. Tisoče žensk in otrok po prostranem mestu išče na ta način kurivo—drva in premog, da si vsaj za silo ogrejejo mizerna stanovanja.

BOSTONSKA CENZURA KNJIG V LJUBLJANI

Boston ni edini kraj, kjer določajo, kaj človek sme in kaj ne sme čitati. Par tednov pred lanskim Božičem je ljubljanska policija zapečatila delavsko knjižnico v poslopju Delavske zbornice. V prostore knjižnice je prišla potem komisija, obstoječa iz zastopnika banske uprave dr. Puntarja iz Ljubljane in prof. Mlakarja. Dr. Puntar je knjižničarki sporočil, katere knjige je izločil iz rednega poslovanja in se bodo smele tiste knjige izposojevati le ločeno onim, ki jih bo smatral od bana določeni pooblaščenec, profesor Mlakar za sposobne, da čitajo dotične knjige. Prof. Mlakar bo izposojeval odslej te knjige po trikrat na teden, medtem ko bo knjižničarka poslovala vsak dan, kakor doslej. Izločena je bila predvsem socialna literatura ter razni aktualni moderni romani svetovne literature, kot n. pr. Sinclair itd., pa tudi starejša literatura, n. pr. vsi Zolajevi romani, tudi slovenski prevod Zolajevga "Poloma", Macharjev "Rim" itd.

Mehiko je bila ena prvih dežel, ki je priznala sovjetsko Rusijo, in od tedaj je bila z njo diplomatsko vedno v prijateljskih odnosih. Ker pa tudi Mehiko nima vlade, ki bi dobivala inspiracije od moskovske, so komunisti proti nji organizirali večkrat demonstracije in jo spravljali v različne nepriklone. Tudi njen novi predsednik jim je nepriljubljen. Komunisti so pred mehikiškimi poslaništvi v Washingtonu, Rio de Janieru in Buenos Airesu priredili demonstracije, vsled česar se je mehikiška vlada razjezila ter odpoklicala svojega poslanika, njegove posle v Moskvi pa izvršuje sedaj en nižji mehikiški uradnik. Ta korak mehikiške vlade seveda še ne znači prelom diplomatskih odnosov, nego le protestno gesto.

Mehiko v nesoglasjih s sovjetsko unijo

Mehiko je bila ena prvih dežel, ki je priznala sovjetsko Rusijo, in od tedaj je bila z njo diplomatsko vedno v prijateljskih odnosih. Ker pa tudi Mehiko nima vlade, ki bi dobivala inspiracije od moskovske, so komunisti proti nji organizirali večkrat demonstracije in jo spravljali v različne nepriklone. Tudi njen novi predsednik jim je nepriljubljen. Komunisti so pred mehikiškimi poslaništvi v Washingtonu, Rio de Janieru in Buenos Airesu priredili demonstracije, vsled česar se je mehikiška vlada razjezila ter odpoklicala svojega poslanika, njegove posle v Moskvi pa izvršuje sedaj en nižji mehikiški uradnik. Ta korak mehikiške vlade seveda še ne znači prelom diplomatskih odnosov, nego le protestno gesto.

JOHN L. LEWIS IZGUBIL DRUGO SODNO BITKO V SPRINGFIELDU

Z bojem bo nadaljeval na prizivnem sodišču

U. M. W. v Illinoisu demoralizirana, drugod v razsulu

V borbi za kontrolo nad illinoiskim distriktom premogarske unije, ki je na poljih mehikega premoga edini, ki še kaj šteje, je John L. Lewis ponovno izgubil. Illinoiski distriktni odbor s Harry Fishwickom in Walter Nesbitom na čelu se je pred meseci začel upirati Lewisovemu "glavnemu" odboru v Indianapolisu, vsled česar ga je Lewis odstavil ter imenoval provizorni odbor na njegovo mesto. Odstavljeni odborniki pa so vložili priziv na sodišče in vprašali za sodno prepoved proti Lewisovemu sklepu. Sodnik je prepoved izdal in Lewis ni smel odstaviti odbora pred obravnavo, ki je trajala mnogo dni na Circuit sodišču v Springfieldu pred sodnikom Norman

organizacijo. Sodnik je končno dne 23. jan. odločil, da naj bo sodna prepoved proti Lewisu trajna, s čemur mu je vzeta moč odstaviti illinoiski odbor, razen če dobi na svojo stran večino članov in ga odstavi na konvenciji.

Namesto tega se bo Lewis boril naprej na sodišču. Vložil je priziv proti odloku na prizivno sodišče (Appellate court), kjer upa imeti več sreče.

V tej borbi trpi največ unija, toda koncem konce ji to ne bo škodovalo. Čimprej se izvrši temeljito operacija, toliko bolje. To je bil en način, da se je Lewisu pristrigo moč in mu odvzelo dohodke, drugo pa seveda je, če bo illinoiski odbor vreden zmage, kajti tudi njegovi rekordi niso čisti in Lewis mu je marsikaj po pravici očit.

V borbi med Lewisom in illinoiskim odborom se je zelo razširil tednik "Illinois Miner", ki je glasilo rudarjev tega distrikta. Urejuje ga Oscar Ameringer in njemu gre največ zasluge za moralni in tudi sodni poraz Lewisa v teh bitkah. Ameringer si prizadeva združiti okrog tega lista vse progresivne rudarje, ki naj bi prevzele nalogo reorganizirati UMW ter ji dali življenje in voljo, kakor jo je imela nekoč. Če se mu to posreči, bo izvršil veliko delo.

100,000 prepovedanih točilnic v New Yorku

Demokratski kongresnik W. I. Sirovich iz New Yorka je dejal v kongresu, da je v New Yorku butlegarstvo razpaseno do skrajnosti in da je v mestu 100,000 točilnic (speakeasies), ki imajo policijsko, in mnoge tudi sodno protekcijo. Zahteval je kongresno preiskavo.

Kolektiviziranje ruskih mest

Sovjetska unija uvaja kolektivizem kjerkoli in kolikor največ mogoče. V mestih s starimi tradicijami ima precejšnje težkoče, zato ima v načrtu zgraditi pet novih mest ob Volgi popolnoma po načelih kolektivnosti in socializma. Gradila bo nova moderna mesta tudi v Sibiriji in drugje.

To leto prične z zidavo novega mesta Magnitogorsk na Uralu in zgradila bo tudi osem novih mest v Doneckem premogovnem revirju. Tovarniška poslopja bodo v teh mestih ločena od stanovanjskih hiš po obširnih parkih. Stanovanjske hiše bodo velike za 2000 do 3000 stanovančev pod eno streho in preračunane izključno na kolektivni način življenja. V vsaki hiši bodo v zgornjih nadstropjih velike skupne spalnice za odrasle, za otroke bodo pa posebni prostori, kjer se bodo lahko zadržali podnevi in ponoči, vendar tako izvrščeni, da bodo imeli odrasli vsak čas k njim dostop. Nad spalnica mi bodo dvorane za kulturne potrebe in za razvedrila, v pritličju pa jedilnice in prostori za toaleta.

Mnogo zanimanja vzbujajo tudi vprašanje koncentracije kmečkega prebivalstva v krajih, kjer se je kolektivistično kmetijstvo že razvilo. V spodnjem Povolžju se namerava zgraditi več socijalističnih kmečkih mest. Po inicijativi moskovskega delavstva se je ustanovil v Moskvi centralni odbor za preureditev načina življenja.

Nad 13,000 jetnikov v zaporih okraja Cook tekom leta

V čikaški okrajni ječi je v prošlem letu bilo vsega skupaj 13,014 jetnikov. Vseled kršenja prohibicije je bilo v nji zaprtih 2,667 oseb. Od skupnega števila jetnikov je bilo 9,500 moških, 2,574 dečkov in 940 žensk. Nad eno petino, ali 2,734 jetnikov, je bilo pod 21 let starih. 4,881 jetnikov je bilo v starosti med 21 in 30 let, 3,205 med 31 in 40, in 1,509 med 41 in 50 leti. 685 jetnikov je bilo v starosti nad 50 let.

Kriminologi po pravici naglašajo, da družba ustvarja razmere, ki vabijo ljudi v zločine, potem pa jih zapira. Socialisti pravimo, da je treba za odpravo zločinov odpraviti vzroke, pa ne bo treba toliko ječ in človek bo varnejši na ulici, doma in kjerkoli, kakor pa je sedaj.

**OKROG 90 MILIJONOV ZA
ŠOLSTVO V CHICAGU.**
Proračun za ljudske in višje šole v Chicagu za to fiskalno leto znaša okrog 90 milijonov.

PRVI USPEHI STRANKINE KAMPANJE

Več sto novih članov v New Yorku in Readingu

V New Yorku je bilo v sedanjih kampanji za povečanje članstva socialistične stranke ustanovljenih več novih klubov in v te ter obstoječe je pristopilo do sedaj okrog 500 novih članov.

Članstvo soc. stranke v Readingu je naraslo v teku prošle leta 20 odstotkov. Aranziranih je širok dežele že več sto shodov, na katerih bodo govorili člani eksekutive, poslanci delavske stranke iz Anglije, Norman Thomas, in mnogi drugi. Eksekutiva bo imela prihodnje zborovanje v Los Angelesu, medpotoma pa bodo njeni člani obdržavali shode. Zelo pogosto je pozivan na shode tudi milvaški župan Hoan, strankin tajnik Senior, Morris Hillquit itd.

Stranka apelira na naše sodruge, da sodelujejo pri aranziranju shodov in agitirajo za poset, kajti za uspeh kampanje je potrebno, da pomagamo vsi.

Koliko je Jugoslovanov v Argentini

V Argentini je, kolikor se je moglo ugotoviti po raznih sestavkih, okrog 95,000 Jugoslovanov, med temi približno 15,000 iz Julijske krajine (slovenskega-hrvatskega primorja, ki je sedaj pod Italijo). Hrvatje so okrog 67,000, Slovencev 7,000, Srbov 5,500. Hrvatje so večinoma iz Dalmacije. Slovencev je največ iz Primorja, ljubljanskega okrožja in Prekmurja. Srbi so iz Črne Gore in Hercegovine. Prvi Jugoslovani so se priselili v Argentino leta 1860. Leta 1865 je bilo v nji približno 1000 Dalmatincev, ki so bili po večini pomorščaki.

Danes imajo Jugoslovani v Argentini svoje liste (med njimi en slovenski tednik), kulturna in samostojna podporniška društva. Največja jugoslovanska naselbina je v glavnem mestu Buenos Airesu, ki je prenatrpano s priseljenci. Brezposelnih je mnogo in beda med njimi velika.

Beograd raste

Po zadnjih podatkih ima Beograd sedaj 226,000 prebivalcev in sicer 122,539 moških in 99,730 žensk. Nepismenih prebivalcev ima 25,737.

ŠTIRI KNJIGE ZA EN DOLAR

Ako še niste, naročite si čimprej knjige "Cankarjeve družbe". Vsako leto izda štiri knjige. Letoanje sedaj razpošilja knjigarna "Proletarca". Vse štiri stanejo s poštnino vred \$1.10. Glejte oglas na 7. strani. Prečitajte tudi cenik knjig v tej številki. Knjige so zakladnice znanja.

VŠČIPCI

Posojevanje imen. Andrej Križmančič je sledil Vidmarjevu v zvezi in pso-dil svoje ime politiki svobod-ne inc. - Tone Pc.

Čemu se jeze? Ali veste, zakaj so hudi, — — — čemu se jezi Kopal, pa Berger, čemu se je Pečnik razvnel, Pa Brus, Victor, Lovrenc?

Nič ne škoduje, le naj bodo hudi! Pa zakaj so hudi?! Zivko Pintar.

Zarote vespovod. Zarote vsekrižem: V Jugoslaviji jih odkrivajo, v Italiji, Rusiji in Mehiki, v Chicagu pa mečejo bombe.

Hopkins na poti nazdol. Hopkins, city manager v Chicagu, velik prijatelj slovenskih volilcev, je bil odstav-ljen. On v teoriji ni bil politi-čen uradnik, nego mestni ravnatelj. Odzvelo so mu službo, "because he played too-much politics". - Jerry Pengov.

Prijazen nasvet. Odboru druš. št. 131 SNPJ. svetujem, naj se o zgodovini svojega društva boljše pouči, predno piše o nji. - Arhivar.

Ni prostora za dva. V Italiji tekmujeta za vlado dva - Mussolini in papež. Za oba ni prostora. Sedaj še ved-no vlada Mussolini, in ko ga več ne bo, ga papež bržkone ne bo nasledil, pa tudi tisti princ ne, ki se je zadnjič tako slovesno oženil. - A. K.

Kdo je bil tisti...? Kdo je bil tisti delegat progresivnega bloka na wauke-ganski konvenciji, ki je plačal gospodinj za stanovanje in hrano s čekom, za katerega ni imel pokritja v banki? - Rado-vedo.

Župnik, ki se razume na diplo-macijo. Pri nas smo imeli veliko slavnosti v prid Slov. narodnega doma. Navzoč je bil tudi novi župnik in imel govor, v katerem se je izrekel, da je naj-prvo za dom, potem pa takoj na delo vsa naselbina, da po-stavi še katoliško šolo. Ali smo "neutrlni", ali nismo? - Mil-waučan.

Kako se menjajo letnice. Letnik lista - preteče vsakih 52 tednov, kar naj bi vpoštevali tudi pri sosedovem listu. Če izhajajo še nekaj tednov, ne more iti že v drugi letnik. - Pika.

Živio, komur že. Živel Franc Jožef, slava mu! Nato pa: Živio Peter, slava ti! In potem: Živela svobodna Jugoslavija! Pašić: Ne Jugoslavija, pač pa kraljevina SHS. Narod: Torej dobro, živela kraljevina SHS. Ministri: Ne vpijete več SHS. Narod: Pa ne bomo. Ministri: Od sedaj je to kraljevina Jugoslavija. Narod: Zelo lepo. Torej živela kraljevina Jugoslavija! Oficielni patriotje: Vsi vpijete: Živio njegovo veličanstvo kralj! (Narod navdušeno vpije, da odmeva celo iz hotela Morrison v Chicagu, kakor smo čitali v poluradnem glasilu.) - Reporter.

Lewis izgubil sodno bitko. Lewis je v Springfieldu iz-gubil že drugo bitko. Pritožil se je na prizivno sodišče, med tem morala v UMW pada. Za-lostna igra je to, ki so si jo ru-darji vsled svoje brezbriznosti sami zakrivali. - J. E., Spring-field.

Ne bodite smešni! Organizacija, katere edini smoter so podpore in pa ples-ne zabave, se vendar ne more imenovati kulturno, pa četudi ima napredno ime. - RK.

Napadanje od vseh strani. Filozof Andrej se je pritožil, da je napadan od vseh strani, in se tolaži, da je imel take ne-prilike tudi Ivan Cankar.

Kaj pa ubogi socialisti, se vam nič ne smilijo? Andrej spuša bombe vanje, klerikal-ci jih bombardirajo, komunisti mečejo vanje granate, narod-njaki jih zalivajo s solzami, po-licijski jim grene ure - torej se tudi njim spodobi, da gorejo v senci tistih velikanov, ki so bili napadani od vseh strani, ne le od dveh. Ampak smo skromni in se ne primerjamo nikomur. - Janez Spoznavalca.

Pretriranost v poročilih. "Udeležba je bila tako o-gromna, da je prekosila vse prejšnje priredbe v dvorani SNPJ.", piše veselili odbor druš. št. 131 v Prosveti z dne 15. jan. Pravi, da so imeli na zabavi 600 ljudi. Prva trditve n odgovarjajo resnici. Celu na Miklavževih zabavah je bilo že več ljudi kot 600, in te niso bile edine. Pretriravati je dovo-ljeno. Potvarjati dejstva ni dovoljeno. - Pika.

Bo treba bolj odkrite besede. Kadar skupina, katere na-peljuje vodo na mlin svojega biznisa, tako drzno zatrjuje svojo čistoto in "nesebičnost", ji bo ob priliki treba posvetiti bolj odprto besedo, kaj v re-snici dela in čemu. - Tone Pc.

Novo vrste socialisti. Najboljši slovenski socialisti so sedaj tisti, ki so se organizi-rali za boj proti JSZ. - A. K.

Ime in ime. Ida Kravanja si je na Duna-ju dobila sloves filmske zvezde. Igra pod imenom Ita Rina. Re-vija "Scherl's Magazin" v Ber-linu jo v decembrski številki opisuje za Italijanko. "Jutro" citira iz omenjenega magazi-na: "Italijanka Ita Rina baš opazuje Valentinoovo sliko. Za-to sanjavi blesk v njenih očeh..."

"Jutro" dodaja: "Prepri-čani smo, da bo gdč. Ita Rina omenjeni reviji sama pojasnila zmoto in zahtevala popravke. Ali ne bi bilo morda uместno, če bi si Ita Rina spremenila svoj romansko zvoneci umetni-ški priimek v bolj slovanskega?" Ni ravno potrebno. Pola Ne-gri ni poljsko ime, pa je vendar ves svet vedel, da je Poljaki-nja. Naj se še Ito razglasi za Slovenko. Morda pa je zanjo boljše, če jo ima svet za Ita-lijanko? Hrvaški pevec Drag-un je pel po hrvatskih nasel-binah pod svojim imenom. Ko je dobil angažmo nekje na Pa-cifiku, si je ime spremenil in Dragoni. Narodni Hrvatje so mu to zamerili. "Italijane ima-jo poyvod za pevce in igralce in lahko dobe več denarja, ka-kor drugi. Sicer pa je kompa-nija hotela, da imam ime, ki bo 'vleklo,' je pojasnil Dragun-Dragoni." V filmskem svetu v Los An-gelesu je nekje Slovenka, ki igra pod imenom Zora Zora-na, ali je morda Zala Zorana. Ime je slovensko, ampak Zala mi je znana samo toliko, koli-kor je pisal o nji Šubelj. - P.

Kako se raziri list. Če list nima naročnikov, ni lahko pomaga na ta način, da ga uprava pošilja na ogled po dva iztisa, vsakega separatno, raznim posameznikom. Potem pa se lahko pobaha: "Naš list tiskamo in razpošiljamo v toliko in toliko izvodih." Po mo-jem mnenju je taka metoda zelo neekonomična tudi za list "korporirane družbe", posebno še, če je pošiljanje na ogled brezplodno. - n.-k.

Kdo je potreben izobrazbe? Tisti, ki si domišljajo, da jih je sama učenost. Uganka. Zakaj je K. jezen na Z.?

DOPISI

VESELICA NOVEGA KLUBA. Cleveland, (Newburg). O. Klub št. 28 JSZ v Newburgu priredi svojo prvo plesno veseli-co v soboto 8. marca zvečer v Slov. delavski dvorani na Prince Ave. in 109. cesti. Tukajšnje organizacije so prošene, da bi na omenjeni dan ne prirejale zabav. Ob enem pričakujemo, da občinstvo iz-kaže svojo naklonjenost z ve-liko udeležbo. Namen kluba je delovati na polju delavske vzgoje in se bo-riti za delavske pravice. Cim-več bo imel članov in čimbolj mu bo občinstvo naklonjeno, toliko več dela bo lahko izvr-šil v prid napredka. Joseph Lever.

PRIHODNJA KONFERENCA BO 4. MAJA. Newburg, O. - Klubom in društvom Izobraževalne akcije JSZ. v clevelandskem-girard-skem okrožju sporočam, da se prihodnje zborovanje vrši v ne-deljo 4. maja in ne 27. aprila, kakor je v zapisniku zadnje konference. Ta sprememba je prišla vsled tega, ker je bila dvorana za datum 27. aprila oddana za koncert pevskemu društvu "Cvet". Tajnike klub-ov in društev prosim, da to u-poštevajo. Pomota se je dogodila, ker nisem pravočasno obvestil za-pisnikarja prošle konference o spremembi datuma za prihod-nje zborovanje. Upam, da se mi to oprostijo. Dne 4. maja bomo na zboro-vanju praznovali tudi pomen mednarodnega delavskega praznika. Seja bo popoldne, zve-čer pa bomo imeli veselico v prid konference. Jos. Lever.

SEZNAM PRIREDB KLUBA ŠT. 1 J. S. Z. V SEZONI 1930-31. V sezoni 1930-31 ima klub št. 1 JSZ v načrtu osem rednih prireditev, in sicer štiri pred-stave, dva koncerta in pa Sil-vestrovo zabavo ter prvomaj-sko slavnost. Določeni so sle-deči datumi: V nedeljo 26. oktobra drama-ska predstava v dvorani ČSPS. V nedeljo 30. novembra kon-certna predstava "Save" v dvo-rani ČSPS. V sredo 31. decembra Silve-strova zabava v dvorani SNPJ. V nedeljo 25. januarja 1931 drama-ska predstava v dvorani ČSPS. V nedeljo 22. februarja drama-ska predstava v dvorani SNPJ. V nedeljo 22. marca drama-ska predstava v dvorani ČSPS. V nedeljo 26. aprila koncert "Save" v dvorani SNPJ. Dne 1. maja prvomajska slavnost v dvorani SNPJ. Priredbe bomo imeli štiri v dvorani ČSPS. in štiri v SNPJ. Odbor kluba.

NAJVEČJA SLOVANSKA TISKARNA V AMERIKI JE NARODNA TISKARNA 2142-2150 BLUE ISLAND AVENUE CHICAGO, ILL. Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem, Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društva in trgovce.

Zadružna banka Ljubljana, Jugoslavija, V LASTNI HIŠI, MIKLOŠIČEVA CESTA 13, BLIZU GLAVNEGA KOLODVOGA, SE PRIPOROČA ROJAKOM V AMERIKI ZA VSE GOSPODARKE POSLE, ZLASTI: 1.) sprejema denar za hranilno vlogo ali za tekoči račun proti najboljšemu obrestovanju. 2.) posreduje najcenejšo dostavo denarnih pošiljk iz Amerike v domovino in obratno. 3.) posreduje v vseh gospodarskih zadevah hitro in po ceni. Denar, ki se namerava poslati v staro domovino, naj se nakleže na račun Zadružne banke na Amalgamated Bank of New York, 11-15 Union Square, New York, N. Y., istočasno naj se Zadružno banko o tem obvesti in naroči izplačilo. Naš upravljalni zastopnik za Ameriko je Joseph Menton, 15824 Normandy Ave., Detroit Mich. Obrabajte se nanj. Obrabajte se v vseh bančnih poslih za stari kraj na Zadružno banko v Ljubljani.

Zadružni delavski domovi na Slovenskem

Ljubljanska "Delavska Po-litika" piše o velikem pomenu delavskih domov v raznih kra-jih dežele, ki so jih zgradile zadruge. V njih so dvorane, zadrušne prodajalne, telovad-nice, čitalnice, igrišča itd. O-mnenjeni list piše med drugim: "Razen palače ljubljanske Delavske zbornice in hiše celjs-ke ekspoziturne Delavske zbor-nice so vse delavske domove v Sloveniji postavile zadružne organizacije! Kdor ima kaj soli v glavi in plemenitega v srcu, mora sneti klubok pred tem dejstvom. Naj mu bo še tako le arcu pristrel katerikoli del pokreta, toda zadružnemu mora izkazati glo-boko spoštovanje. Pa ne samo tiho spoštovanje, temveč glas-no tako, da bodo vsi videli v zadružništvu svojega zavezni-ka in prijatelja. Kakšen bi bil delavski pokret v Sloveniji, če bi delavskih domov ne bilo? Ali bi bilo mogoče organizirati in voditi take trume kovinarjev na Je-senicah in prirejati tako v ma-sah obiskane gledališke pred-stave v Trbovljah, če bi ne bilo v obhkrnjih tako krasnih do-mov? Kaj je dom, vemo najbolj Ljubljanci, ki ga do otvorit-ve palače Delavske zbornice nismo imeli. Ves čas smo imeli lepe strokovne organizacije, toda kako naj bi bile te dobro funkcionirale v kletih v Gra-dišču. O kulturnem pokretu pa v tistih časih skoro ni mo-gočo govoriti. Krasno idoča knjižnica pro-svetnega odseka, naš ponos, "Cankarjeva družba", vele-obrat Ljudske kuhinje, o gro-men napredek strokovnih or-ganizacij v Ljubljani, vse to je bilo omogočeno šele z zidavo palače na Miklošičevi cesti. Če nekateri delavski domovi v drugih krajih še niso pri-nesli tako razveseljivih rezul-tatov, s tem še ni rečeno, da jih ne bodo. Toda ti domovi so tukaj in namenjeni socialne-mu napredku našega delav-stva." Jos. Lever.

Listu v podporo II. izkaz. South Fork, Pa. Jacob Rupert, 50c. West Allis, Wis. Anton Demshar, 50c. Kenosha, Wis. Dr. št. 38 SNPJ., \$1.24. No. Chicago, Ill. Anton F. Žagar, \$1.15. Rock Springs, Wyo. Frank Grum, 50c. Chicago, Ill. Nabrano na izredni seji eksekutive JSZ., \$14.25. Export, Pa. Joseph Britz, \$2.20. Brown-ton, W. Va. Frank Kle-menc, 25c. Detroit, Mich. P. Ocepek, \$1.00. Chicago, Ill. Chas. Pogorelec, \$5.00. Peter Swolask, 25c, skupaj \$26.84. Skupaj v tem izkazu \$26.84. prejšnji izkaz \$25.26, skupaj \$52.09.

Podržavljenje "Sokola" v Jugoslaviji Tisti, ki se zanimajo za so-kolstvo, to je, ne le za telovad-bo nego tudi za takozvane ideje sokolstva, so z zanimaj-njem čitali poročila o dekretu jugoslovanskega kralja Alek-sandra, s katerim odloča, da bo morala jugoslovanska mla-dina v bodoče telovaditi v "So-kolu kraljevine Jugoslavije". Dekret je dal vsem telovadnim organizacijam na razpolago, da se ali reorganizirajo v no-vem sokolu, ali pa razpuste. Jugoslovanski Sokolski savez se je takoj lojalno izrekel za pridruženje, Hrvaški Sokol pa je sklenil, da se rajše razpusti, istotako telovadna organizaci-ja "Orel", ki deluje na Sloven-skem. Vlada je pričakovala od vseh, da se bodo soglasno iz-rekli za taktiko jugoslovanskega ujedinjevanja tudi na polju telovadbe.

"Sokol kraljevine Jugosla-vije" bo v bodoče nekako napol država telovadna organizaci-ja, in popolnoma pod državno kontrolo. Njegov načelnik bo vsakokratni prestolonaslednik. V prejšnjem Jugoslovanskem sokolskem savezu je bilo približno 47.000 članov, okrog 10.000 naraščaja, 18.000 šolske dece, vseh skupaj okro-gu 75.000 oseb. Vseh sokol-skih društev je bilo 450, kar je za tako veliko slovansko deže-lo zelo malo. Gostota sokol-skih društev je bila največja na Slovenskem. Vseh članov Sokola na Slovenskem skupaj z naraščajem je bilo okrog 24.000. Po novi uredbi pričakujejo, da se bo število članov Soko-la zelo pomnožilo, posebno še zato, ker je vojaška obveznost članom Sokola kraljevine Ju-goslavije znižana tri mesece.

Složna dvojica. "Moj mož in jaz imava sku-pen račun pri banki." "In ne nastanejo zaradi tega nikoli pomote?" "Kaj še! On vraga denar, jaz pa ga dvigam." Praktična uporaba. "Sobo bi že najel... Ampak tu zgoraj v stropu je luknja..." "O, to nič ne de... Vaš pred-nik je v deževnem vremenu vedno podstaviljal kopalno kad, da je nalovil vode..."

Frank Mivšek Coal, Coke and Wood - Gravel. WAUKEGAN, ILL. Phone 2726. Pristopajte k SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI. Naročite si dnevnik "PROSVETA" Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00. Ustanovljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Našlov za list in za tajništvo je: 2657 S. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILL.

POŠLJITE DENAR POTOM BRZOJAVAJ! MILLARD STATE BANK 3643-3645 W. 26th St., at Millard Avenue, Chicago, Ill. pošilja denar v Jugoslavijo brzajavno brez posebnih strojkov za brzajav, bodisi v dolarskih ali v dinarskih nakazilih. Poslana vsota bo isplačana na poštne ure v 3. do 5. dne, in to brez odbitka. Mi smo potrošili mnogo časa in denarja, da smo uvedli ta izredni način pošiljanja denarja popolnoma v vašo korist. Poslušajte se ga in nikoli več ne boste na drugi način pošiljali svojega denarja v stari kraj. Naše brzajavne cene so običajno nižje od poštne cen bodisi katerekoli druge banke. Za pošiljanje večjih vsot vprašajte za naše posebne cene.

URADNE URE: V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer; v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne; v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

Seznam priredb čikaških društev in klubov

FEBRUAR. "Nada" št. 102 SNPJ. - Maška-rada v soboto 8. feb., dvorana SNPJ. "Sunglaree" št. 632 SNPJ. - Plesna zabava v soboto 15. februarja, dvorana SNPJ. Klub št. 1 JSZ. - Predavanje v petek 28. februarja v dvorani SNPJ. Predaval bo Joško Oven o Parizu. MAREC. "Sosedje" št. 449 SNPJ. - Plesna zabava v soboto 1. marca v Ma-sarykovi šoli v Cicero. Zbor "Preiser". - Dramska predstava v nedeljo 2. marca, dvo-rana SNPJ. "Pioner" št. 559 SNPJ. - V to-rek 4. marca pustna zabava v dvo-rani SNPJ. Klub št. 1 JSZ. - V nedeljo 30. marca drama-ska predstava v dvorani ČSPS. APRIL. Zbor "Sava". - V nedeljo 27. a-prila operetna predstava v dvorani ČSPS. MAJ. Klub št. 1 JSZ. - V četrtek 1. maja prvomajska slavnost v dvo-rani SNPJ. Svetozar Banovec bo imel koncert v Orchestra Hall v nedeljo 18. maja. Ako priredba vaše organizacije še ni v tem seznamu, nam sporočite po-drobnosti, da jo uvrstimo.

MLADENČI - MOŽJE! Obleka po vaši meri. Mi vam izdelamo obleko ali suktnjo, da vam bo pristojala kakor rokavica na roki. CISTA VOLNA SAMO \$25.00 Naročite si obleko ali suktnjo pri nas. Delo jamčeno. John Mocnik 6517 St. Clair Avenue, CLEVELAND, O.

ALI RABITE PERJEZA BLAZINE? Pržite po vzor-cu lastno vazo komur pošljemo ZASTONJ. Imamo tudi že zgo-tovljene blazine. Za popolno za-slovovalstvo jam-čimo. ALBERT STETZ FEATHER CO. 138 Passaic St., Passaic, N. J.

Anton Zornik HERMINIE, PA. Trgovina z mešanim blagom. Peči in pralni stroji naša posebnost. Tel. Hermine 2221. Royal Bakery SLOVENSKA UNIJSKA PEKARNA. ANTON F. ŽAGAR, lastnik. 1724 S. Sheridan Rd., No. Chicago, Ill. Tel. 5524. Gospodinj, zahtevajte v trgo-vinah kruh iz naše pekarnice.

SLOVENCEM PRIPOROČAMO KAVARNO MERKUR 3551 W. 26th St., CHICAGO, ILL. (V bližini urada SNPJ in Proletarca.) FINA KUHNJA IN POSTREŽBA. KARL GLASER, lastnik. VINKO ARBANAS 1320 W. 18th St., Chicago, Ill. Telefon Canal 4340. SLOVENSKO-HRVATSKA TRGOVINA CVETLIC. Sveže cvetlice za ples, svadbe, pogrebe itd.

Dr. John J. Zavertnik PHYSICIAN and SURGEON Office hours at 3724 W. 26th Street Tel. Crawford 2212. 1:30 - 3:30 - 6:30 - 8:30 Daily at Hlavaty's Drug Store 1856 WEST 22ND ST. 4:30-6:00 p. m. daily. Except Wed. and Sunday only by appointments. Residence Tel.: Crawford 8440.

Dr. Andrew Furlan ZOBOZDRAVNIK vogal Crawford and Ogden Ave. (Ogden Bank Bldg.) Uradne ure: Od 9. do 12. dop., od 1. do 5. popoldne in od 6. do 9. zvečer. Ob sredah od 9. do 12. dop., in od 6. do 9. zvečer. Tel. Crawford 2893. Tel. na domu Rockwell 2816.

FENCL'S RESTAVRACIJA IN KAVARNA 2609 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill. Tel. Crawford 1382. Pristna in okusna domača jedila. Cene zmerne. Postrežba točna.

'The Milwaukee Leader' Največji ameriški socialistični dnevnik. - Naročnina: \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za tri mesece. Naslov: 528 Juneau Ave. MILWAUKEE, WIS.

"New Leader" angleški socialistični tednik. Izhaja v New Yorku. Naročni-na \$2 na leto, \$1 na pol leta. Najboljše uvečanje angleški socialistični list v Ameriki. Mnogo slovenskih delavcev ga čita. Naročite si ga tudi vi. Naročni-vo zanj sprejema "Proletarec".

Martin Baretincic & Son POGREBNI ZAVOD 324 Broad Street Tel. 1475. JOHNSTOWN, PA.

Dr. Otis M. Walter ZDRAVNIK IN KIRURG 4002 West 26th Street, CHICAGO, ILL. V uradu od 2. do 4. popoldne in od 6. do 7:30 zvečer. Tel., LAWNDALE 4872. V FRANCES WILLARD BOLNIŠNICI od 9. do 10. dopoldna ob torkih, četrtkih in sobotah.

Victor Navinshek 331 Greeve Street, CONEMAUGH, PA. Društvene potrebine: rega-lije, prekornarnice, znaki, uni-forme. - Svilene zastave, slo-venske, hrvatske in ameriške. Zaloga godbenih instrumentov in finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih plošč. Zmerne cene in točna postrežba. Pišite po moj veliki cenik. Naročila pošiljam hitrom Ameri-ke. Se priporočam.

Dr. Otis M. Walter ZDRAVNIK IN KIRURG 4002 West 26th Street, CHICAGO, ILL. V uradu od 2. do 4. popoldne in od 6. do 7:30 zvečer. Tel., LAWNDALE 4872. V FRANCES WILLARD BOLNIŠNICI od 9. do 10. dopoldna ob torkih, četrtkih in sobotah.

MILLARD STATE BANK 3643-3645 W. 26th St., at Millard Avenue, Chicago, Ill. pošilja denar v Jugoslavijo brzajavno brez posebnih strojkov za brzajav, bodisi v dolarskih ali v dinarskih nakazilih. Poslana vsota bo isplačana na poštne ure v 3. do 5. dne, in to brez odbitka. Mi smo potrošili mnogo časa in denarja, da smo uvedli ta izredni način pošiljanja denarja popolnoma v vašo korist. Poslušajte se ga in nikoli več ne boste na drugi način pošiljali svojega denarja v stari kraj. Naše brzajavne cene so običajno nižje od poštne cen bodisi katerekoli druge banke. Za pošiljanje večjih vsot vprašajte za naše posebne cene.

URADNE URE: V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer; v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne; v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

PROLETAREC

List za interese delavskega ljudstva.

Izhaja vsak četrtak.

Izdaja Jugoslavanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

Glasilo Jugoslavanske Socialistične Zveze

NAROČNINA za Zedinjene države in Kanado za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00. — Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi kopiristi in oglašaji morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Thursday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor Frank Zaits
Business Manager Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States and Canada, One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.—Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

Address:

PROLETAREC
3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
Telephone: Rockwell 2864.

546

Za podaljšanje delavnika

"Producirajte več", je neštetokrat klic kapitalistične propagande. "Pridnost je pot v blagostanje", nam oznanjujejo besedniki posedujočega razreda.

Pozablja pa na drugo stran slike. Mar ni stotisoče onih, ki bi bili radi pridni in modrujejo za priložnost, brez dela? Odriva se jih od tovarne do tovarne, od rudnika do rudnika, in vse njihovo prizadevanje, da bi bili pridni in producirali več, kakor zahtevajo gospodarji, je zamanj. Ni prostora za vse.

Dela ni, in pravijo, da ga bo vedno manj, če se kaj ne izpremeni, toda produkcija se vendarle veča.

Kaj naj se spremeni? Ekonomski, ki niso člani socialistične stranke, prerokujejo, da se bo številno brezposelnih neizogibno večalo — ako ako — ako se ne skrajša delavnik, ako ameriški kapitalisti ne prenehajo vlagati svoje profite v gradnje tovarov v tujih deželah itd.

Vzlic rastoči brezposelnosti pa je tendenca kapitalizma podaljševati delavnika. Kompanije v ameriških južnih državah, prometovniške družbe v Angliji, industrialci v Nemčiji, in pa kramarji in obrtniki v Jugoslaviji zahtevajo, da naj se delavni čas zviša. V Jugoslaviji so delodajalci podprli svojo zahtevo z argumentom, da osemurnik ovira narodno gospodarstvo in zapira pot v blagostanje. Temu je treba torej odpomoči, način pa je podaljšanje delavnika recimo na deset ur ali več.

Jasno je, da je v tistih deželah, v katerih je delavnik najdaljši, največ mizerije, največ nazadnjaštva in največ primitivnosti. Industrija v njih slabo prospera. Če bi bili delodajalci pametni, bi razumeli, da je to argument, ki pobije vse njihove.

Dvojna mera za preganjanje butlegarjev

Frank Ross v Elm Grovu, W. Va., je prodal dva kozarčka žganja, kar mu je prineslo 50c in pozneje dve leti zaporne kazni ob težkem delu.

Zakon ni imel proti njemu ničesar drugega, kakor dokaz, da je prodal dva kozarčka žgane pijače. "Dva ali tisoč," je rekel sodnik zbor, "kršil je zakon in zasluži kazneni zbor."

Eden sodnikov je temu načelu ugovorjal z argumentiranjem, da je Jonesova postava za poostrenje kazni predvsem namenjena velikim kršilcem prohibicije, ne proti malim, kakor je npr. Frank Ross, kateremu je kršitev prinesla pol dolarja skupička.

Veliki butlegarji so navadno prominentni in imajo "zveze". Dajejo velike podkupnine, zalagajo visoke gospode z dobro pijačo in pečajo se s "politikom". Le malokomu izmed višjih trgovcev s prepovedanimi pijačami delajo oblasti sitnosti. Če temu ali onemu zapro lokal, ali mu zapro distilerijo, je to največ za "javno konsumpcijo", da se potolaži suhače. Kadar pa se oblast loti malega kršilca, ga kmalu zaduši v prepovedanem biznisu, poleg tega pa ga kaj rada potlača tudi za omrežje.

Za rešetko pa lahko premisljuje, čemu Mr. so and so lahko trži naprej, dasi vsakdo na prohibicijskem in policijskem uradu ve o njegovem kršenju zakona, njega pa so zgrabili ko se je komaj lotil prodaje pijače.

"Pred postavo smo vsi enaki", se lahko napiše na papir, a v življenju ne vemo nič o tem pravilu. Vemo pa, da velike ribe žro male, in da velike kršilce protektirajo, male pa preganjajo.

30,000 novih članov

Socialistična stranka je lani dobila več članov kakor v prejšnjih petih letih skupaj.

Letos je podvzela kampanjo, da pridobi 30,000 novih članov. Začetni uspehi so razveseljivi.

J. S. Z. mora v tej agitaciji izvršiti svoj del, ki odpade nanjo. Tisoč več članov ni nemogoč cilj, ako se zavzamejo znanj klub v Pennsylvaniji, Ohiju, Illinoisu in drugje.

"ŽIVIO NAROD! ŽIVELA MONARHIJA!"

Poročni slavnosti italijanskega prestolonaslednika, ki je vzel za ženo in bodočo kraljico italijanskemu ljudstvu belgijsko princezino Mario Jose, je prisostvovalo ljudstvo v "ogromnem številu". Pričujoča slika to potrjuje. Ljudstvo se pač ravna po starih običajih. In eden teh je, da pomeni dvorna poroka za ves narod nekako "žeganje". Sicer dvorne ceremonije izgubljajo magnetizem, a v Italiji ga je imela ta poroka še toliko kakor nekoč. Pa vendar — kaj je prestolonaslednik — bodoči vladar — v primeri s pravim vladarjem Italije, Mussolinijem? Vladarček je samo še okrasek, običaj, celo v diktaturah, kakršni sta Italija in Španija. Vladajo drugi mogotci, kraljički pa so pečet.

KAKŠNO JE BILO LETO 1929 PRI NAS

(Dopis iz Ljubljane.)

Kakšno je bilo leto 1929? Nič prida, in veselje smo lahko, da je pri kraju z njim.

Leto 1929 se prav za prav ni pričelo s 1. januarjem, po kalendarju. To leto se je za Jugoslavijo začelo prav za prav s 6. januarjem, to je z dnevom, ko praznujejo pravoslavni svoj božič, mi pa svete tri kralje. Na ta dan svetih treh kraljev je izpregovoril kralj Aleksander preko svoje poslanice narodu, na dan svojega božiča je general Pera Živković v kraljevem imenu sporočil državljanom SHS, da je kralj ustavo razveljavil, da je zavrgel vse posredovalce med seboj in državljanji, razpustil parlament, poslal poslance kot nevezne poslanece domov povedat volilcem, da je kralj sam prevzel v svoje roke vso oblast in postavil za predsednika vlade in notranjega ministra generala Pero Živkoviča. Preko noči so bili po vseh mestih Jugoslavije nalepljeni letaki s to poslanico — preko noči se je s tem proglasom povsem tiho izvršila temeljita preuredba v državi, ki ni bila nesimpatično sprejeta.

S 6. januarjem

smo torej začeli leto 1929, ker se je tega dne spremenila oblika SHS-vlade. Kaj vse se je izvršilo s to proklamacijo, smo kmalu občutili. Vlada generala Živkoviča je razpustila vse plemenske stranke sploh, razpustila demokratsko, klerikalno in socialistično stranko, "politični" listi so postali preko noči le še "informativni" listi, ki morajo in smejo tiskati le uradna poročila, ki jih daje uradno poročila, ki jih daje novo ustanovljena državna časopisna agencija "Avala". Postrlili so zakon o tisku ter z njegovim pritiskom ustavili vse opozicijske liste, zlasti na Hrvatskem. Postrlili so zakon o zaščiti države, ustanovili posebno sodišče v Beogradu, ki edino sme razpravljati in soditi o primerih pregrešitve zoper zakon o zaščiti države in ki deli velike kazni obtožencem.

Hrvatski opozijonenci

menda so v glavnem — kolikor so mogli — emigrirali v tujino, tako vodje radičevcev, pravašev in celo federalist dr. Ante Trumbić. Med svetovno vojno

je bil dr. Trumbić kot emigrant v znanem Jugoslovanskem odboru, ki je pripravil ustanovitev Jugoslavije, danes pa je baje iz iste države emigriral. Nahaja se zdaj menda v Berlinu. Pravaša dr. Pavelič in Perčec sta enako emigrirala ter sta obiskala tudi Sofijo, kjer sta obljubljala makedonstvu juščim svojo zvezo v borbi za "osvoboditev Hrvatske in Makedoncev".

Meseca oktobra je izšel nov zakon o spreminjenju imena SHS v Jugoslavijo, ki ga je vse pozdravilo. Zdaj se država imenuje "Kraljevina Jugoslavija", s čimer naj že na zunaj priča o zedinjenem jugoslovanskem narodu. Da bi se zatrlo vsak separatizem in da bi se zatrla misel, da je treba govoriti o jugoslovanskih narodih, je izšel tudi zakon, ki dovoljuje izobešanje samo državnih zastav, prepoveduje pa izobešanje narodnih, t. j. slovenskih, hrvatskih zastav. Da bi se uprava čim bolj poenostavila, so razdelili državo na devet banovin in država je dobila devet banov, ki so kraljevi namestniki v banovinah. Med bani sta tudi dva generala. Namesto bivših ljubljanskih in mariborskih oblasti smo dobili eno dravsko banovino, ki ji načeljuje ban inž. Dušan Serneć. V dravski banovini je ozemlje vse Slovenije, razen Bele Krajine, ki pripada savski, zagrebški banovini. Ta razdelitev na banovine je vojaška iznajdba.

Za Miklavža v decembru smo dobili zakon o enotnosti telovadnih organizacij, o enotnosti telesne in moralne vzgoje. Ta zakon ustanavlja novega Sokola kraljevine Jugoslavije, v katerega naj vstopijo vse dosedanje privatne telovadne organizacije, kakor Jugoslovanski Sokol, Orel, Hrvatski Sokol, Srbski Sokol itd. Če pa ne vstopijo, se morajo v trestih tednih razpustiti. Novi Sokol je državna organizacija, ki ji načeljuje prestolonaslednik, v starešinstvu pa bodi več generalov. Novi Sokol bo imel pravilnik, ki ga bo izdelalo vojno ministrstvo. Zanj agitirajo s tem, da bodo člani Sokola imeli skrajšani rok vojaške službe. — Orel, ki mu je bil najhuji tekmeč in celo sovražnik naš Sokol, ne mara

vstopiti v novega Sokola niti s svojim članstvom niti s svojim premoženjem. Skof sam je naslovil preko "Slovenca" na Orle pismo, kjer pravi, naj vztrajajo Orli v vseh okolnostih, v katerekoli pridejo. (Ta "Slovenec" je bil zaplenjen.) Baš pred dnevi so imeli Orli v Ljubljani kongres, kjer so sklenili, da ne vstopijo v novega Sokola, dokler ta ne spremeni svojega imena in se zakon o telesni vzgoji ne preuredi na način, ki bo zadovoljeval religiozne in demokratične principe orlovstva.

Za katoliški božič je izšel podpisan tudi zakon o zaščiti avtorskih pravic.

Spričo vsega tega položaja je posebno živahno živel Zagreb. Kmalu po nastopu novega režima so se začeli v Zagrebu skrivne borbe. Zagreb se je malone spremenil v komitno gnezdo — tako so vsaj prestrašeno pisali meščanski listi. Na direktorja časopisnega koncerna Tonija Schlegla je bil izvršen atentat. Schlegel je bil ob vstopanju v svoje stanovanje napaden in ustreljen iz revolverja. Policija je iskala krivce, notranje ministrstvo je razpisalo visoko nagrado za izsleditev zločinca — vse je ostalo zaman.

Sele po mesecih je policija na nekako ovadbo izsledila atentatorje, ki so bili člani teroristične skupine pravačev. Ko so hoteli detektivski arretirati atentatorje, sta bila dva detektivna ustreljena, dva pa težko obstreljena. Eden atentatorjev je bil prijat, drugi pa je z nekaterimi tovariši pobegnul preko meje s Sušaka na Reko. Kaj je zdaj z aretiranimi atentatorjem, ne poročajo niti besede. — S tem atentatom je bil v zvezi tudi mladi sin dr. Lorkoviča, pokojnega politika. Sin je pobegnul v pravem času preko meje v Gradec, kjer pa so ga aretirali in ga menda predali naši državi, naši policiji.

Zadnje čase je baje zagrebška policija odkrila drugo teroristično skupino, organizirano iz članov bivše radičevske stranke. Ta bi bila morala s peklenski stroji spustiti v zrak vlak, s katerim se so vozili Hrvatje-delegati v Beograd, da se poklonijo vladni kralju za rojstni dan, spustiti

v zrak katedralo, ko se je brala maša v slavo kraljevega rojstnega dne, ter hotel Esplanado, kjer so imeli oficirji istega dne veselico. Skupno so aretirali, našli peklenske stroje. Policija je obdelila tudi dr. Mačka sodelovanja v tej akciji ter ga aretirala.

Zagreb torej še vedno živahno živi...

Kaj je drugega novega? Kaj posebnega novega skoro ne sme biti...

—XYZ—

NERAZVESELJIVA SLIKA RAZMER V NASELBINAH

(Nadaljevanje s 1. strani). Izobčenci na delo ure daleč. V domači naselbini ga več ne dobe. Le kje v oddaljenih krajih si ta ali oni še najde nekoliko zaslužka.

Pesimistična slika.

To ni slika, kakor jo vidijo črnogledi, pač pa taka, kot je v resnici. Je žalostna, takorekoč obupna za tisoče naših ljudi, in ker se tega zavedamo, je tudi naša dolžnost, da pomagamo drug drugemu kjer in kakorkoli imo.

Organizacija, shodi in žola.

Vsi vemo, da se bossom delavci in njihove družine prav nič ne smilijo. Prav nič jih ne peče vest radi krivic, ki jih uganjajo nad svojimi sužnji. Vemo pa, da so bossi popustljivi le tedaj, če imajo opravka s samozavestnimi, organiziranimi in o položaju dobro poučenimi delavci.

JSZ bo delovala v organizatorični kampanji soc. stranke in pri reorganizaciji unij z vso svojo močjo. Mogoča politična organizacija, ki bo služila ljudstvu, je tisto, kar delavec sedaj najbolj potrebuje, kajti to je danes edino sredstvo, s katerim si bo v stanju pridobiti respekt pred delodajalci in njihovimi lakaji.

Bodimo v boju optimisti.

Dasu so razmere skoro obupne, moramo biti v boju optimisti. Zaupati moramo vase in se zavedati svoje moči ter pomena. Če danes nimamo moči in če se delavskih organizacij ne smatra važnim, je to zato, ker so še šibke, ker delavci ne zaupajo vase.

Na tem sestanku naših sodrugov iz raznih držav je bilo sklenjeno, da se oprime borbene organizatoričnega dela v čimvečjem obsegu takoj, o metodah in sredstvih, ki nam bi pripomogle do čimboljših rezultatov, pa bomo razpravljali in sklepali na osmem rednem zboru JSZ. dne 30.—31. maja in 1. junija to leto.

Dr. Paul in Marija Kriache:

ZENA V ZGODOVINI

Ko je leta 1861. baselski pravnik J. J. Bachofen obehodanil svoje genijalno delo "Materinsko pravo", se je pozornost znanstvenih krogov prvokrat ustavila na dejstvu, da je pred današnjim družabnim redom, kateri povsod postavlja moškega v center vsega, a ženi predpisuje čin druge kategorije, obstojala vladavina žene, ko se je otrok imenoval po materi in je imela žena vodilno nalogo v družabnem življenju. V tisti dobi, ko se je knjiga pojavila, ji niso pripisovali takega pomena, kakor ga ima danes. Na vsak način je sociologija prevzela mišljenje v smislu Bachofena, kateri, poleg očite prednosti, ki jo pripisuje matrimonijatu, vsekakor zastopa stališče, da je pravo očetovstvo nekoliko superiornejše, ker, mesto instinktivnega, ki je vladalo v dobi matrimonijata, mesto mistične povezanosti tedanjih ljudi, postavlja mirno jasnost razuma. Po Marxu in Engelsu, posebno po Engelsovem delu "O izvoru družine", je prevzel socializem pojem o materinskem pravu ali v docela različnem pojmovanju. Engels se je naslanjal na delo ameriškega učenjaka Morgana, "Prazgodovinska družba", ki je izšlo 1877, kateri je, kakor Bachofen, zastopal stališče, da so v hordah prvobitno vladali svobodni spolni odnosi (promiskuiteta) in da je vsled tega, ker je poreklo po očetu bilo nesigurno, po materi pa očigledno, izgradila kot prva ožja zveza, rodbina, ki ji je načelovala mati. Ni pa bil soglasen z Bachofenom v presoji periode matrimonijata, ker je bil ta urejen komunistično: plen, ki se je skupno lovil, se je tudi skupno delil — in tudi zato, ker žena ni bila potlačena. Kakor v periodi matrimonijata ni bilo razredov v današnjem smislu, je bil v nasprotju svirepe periode očetovskega prava — patriarhata — z denarno produkcijo in potlačnostjo žene, matrimonijat doba tople skupnosti. Mislilo se je na neko blaženo prazgodovino na sličan način, kakor jo podajajo religiozne legende.

V novejšem času sta se pojavila Matilda in Matias Vaerting z novo teorijo o materinskem pravu. Zastopata zakon nihanja, po katerem sledi po neki periodi predpostavljajana enega spola perioda vladavine drugega spola. Koliko period izmenjavanja vladavine moškega in ženske je bilo v dolgi dobi prazgodovine, je skrito v prazgodovinskih temi. Po njuni trditvi se o periodi matrimonijata lahko trdi, da je vladala v celosti ženska, torej v isti meri, kakor danes moški; nato je prišlo do preobrazitve spolnih značajev, ker je ženska v periodi svoje vladavine kazala iste nagibe in sposobnosti kakor danes moški.

Nasprotno temu stališču zastopajo znani socijalisti, kakor Henrik Nemilov in Müller-Lyer mišljenje, da je materinsko pravo ozko zvezano z gotovo razvojno periodo. Preiskave pri primitivnih narodih, ki stoje še na popolnoma nizki stopnji razvoja, pri primitivnih lovskih narodih, ki še ničesar ne vedo za materinsko pravo, kjer nosi otrok ime horde, kažejo dejstva, da je velika verjetnost, da se je perioda materinskega prava pojavila v času, ko je človek pustil lov in se začel pečati s poljedelstvom in da je zopet naglo izgini-la, ko je poljedelstvo postalo najvažnejša oblika produkcije.

(Dalje prihodnjič.)

ROJSTVA V ODSOTKIH

Število rojstev je v prejšnjem letu padlo najbolj v Angliji — pač znak velike industrialne depresije, ki se vleče že vsa leta po vojni. Pred vojno je bila Francija glede rojstev na najnižji stopnji, Italija, Rusija, Španija in Avstrija pa na najvišji.

Še nikoli ni bilo v Angliji rojenih tako malo otrok kakor lani, namreč 16.3 na tisoč prebivalcev. Leta 1920 je prišlo 25.5 novorojencev na vsakih tisoč prebivalcev, in l. 1918, ki je bilo zadnje v vojni, pa 17.7.

Smrtnih slučajev je bilo lani v Angliji 13.7 na tisoč prebivalcev, tako da je število rojstev in smrti že skoro izenačeno.

Izmed vseh večjih dežel je imela Anglija lani najnižje število rojstev na vsakih tisoč ljudi. Španija jih je imela največ, namreč 29 na vsakih tisoč prebivalcev, Italija 27, Kanada 24, Nizozemska 23, Avstrija 22, Danska 21, Avstralija 20 in Zedinjene države, ki so v tem merilu na osmem mestu, 19. Takoj za Anglijo je Francija, ki beleži 18 rojstev na vsakih tisoč prebivalcev.

Izmed manjših dežel imajo Poljska, Jugoslavija in Rumunija vse velik odstotek rojstev. Kontrola porodov je v njih le malo poznana in ob enem nedovoljena. Prepoveduje jo povsod poleg oblasti tudi vera, najbolj katoliška, ki ji je najbolj nasprotna in jo smatra za smrten greh.

VZGLEDI MIČEJO

Šest okrajev (counties) v Wisconsinu je sprejelo starostno zavarovanje, med njimi seveda milwauski, ki je na čelu gibanja za socialno zavarovanje delavcev v Wisconsinu.

Kjer ni socialistov in drugih resničnih borcev za ljudske pravice in socialno zakonodajo, tam imajo politični uradniki ljubezen do ljudstva samo na jeziku. Treba je pritiska, socialistov, da se vsaj nekoliko zganejo. Koliko več in boljše socialne zakonodaje bi imelo ameriško ljudstvo, če se bi znalo otresti sladkovoznih prijateljev ter se pridružilo v večjem številu onim, ki mu govore z dejanji.

Joško Oven:

ZA SOLNCEM

(Nadaljevanje.)

Sledovi ledenikov.

Ledeniški vrt je nekaj silno zanimivega. Tu so leta 1872 slučajno našli največje sledove, ki so jih pustili ledeniki v prazgodovinski dobi.

Ronska tura.

Drugi dan sva bila na vozu že ob šestih zjutraj. Napravila sva znamenito Ronsko turo. Pot te pelje skozi Küssnacht mimo Rigija, nato po svetovno znani Axenstrasse, Tellovo kapelo Flüelen Altdorf.

Do tu gremo vedno ob jezeru. Potem jo zavijemo navkreber proti Amstegu, kjer so velikanke elektrarniške naprave, in malo naprej se začne Gotharski predor. Kmalu smo v soteski Schöllenen, tu je spomenik generala Suvarova v spomin avstro-ruske zmage nad Francozi leta 1799.

Preidemo reko Reuss, pred nami je ogromna skala v podobi mosta — imenuje se 'Hüdiček most', nato skozi železna vrata, ki so samo začasno odprta — tu se začne St. Gothard Pass, z ogromnimi fortifikacijami, podzemskimi magazini, in vojaškimi ozemljem kamor je vstop prepovedan.

Tu na tej vožnji šele opaziš, kako je Švica utrjena in zavarovana in to napram dobrim sosedom — Italijanom. Srečali smo tisoče vojakov, bili so namreč manevri, v polni vojaški opremi in teh prelazih.

Rhonski ledenik.

Teh nekdanjih ostankov ledenih dob je še precej v Alpah. Švica jih ima nemalo število. Eden najlepših in najdostopnejših je Rhonski ledenik. Zamisliti si, da si v višini več kot 7000 čevljev, pred teboj se dviga ogromna gora ledu, spodaj v dolini pod ledenikom pa izvira reka Rhône.

Blizu ledenika so podjetni Švicarji zgradili par hotelov. Zlezli smo z avtomobilov ter šli peš do ledenika, kjer te proti mali vstopnini puste v dolg tunel, ki je vsekakor v goro. Malo čudno je, prve dneve avgusta, pa hođiš po dolgem ledenem tunelu, razsvetljenem od električne luči.

Stene ledu, ki so stotine čevljev debele, se ti zde višnjeje v luči, tudi ljudje in o brazo imajo čudno vijoličasto barvo. V hotelu kosimo in po kosilu jo odrinemo v dolino in nato zopet kvišku proti Grimsel prelazu 7130 čevljev.

Od tu gremo zopet v dolino, skozi krasne soteske, mimo vodopadov, jezerc in hudournikov. Tu in tam vidiš male gorske vasice, povsod pa sledove plazov, ki v zimi drve v dolino. Pogled na gorovja in ledenike je veličasten še posebno v solnce s kontrastom z zelenimi gozdovi in dolinami.

mazana s sivo, globoko, kalno vodo, ki drvi kot pravi gorski hudournik med umazanim skalovjem.

Ustavimo se v mestu Meiringen, od koder pelje direktna pot na Interlaken ter Berner Oberland. Meiringen je lepo letoviško mesto z nebroj hoteli. Ko smo popili naš five o'clock tea, smo jo obrnili iz glavne poti v Brünig prelaz, od tam pa po strmih bregovih in dolinah mimo Alpnach-a, gore Pilatus k Štirikantonskemu jezeru in nazaj v Lucern, kamor smo prišli ob desetih zvečer.

Bila je krasna tura, kateri morem primerjati samo ono v Dalmaciji. Vožnja je nas stala 45 frankov za osebo, 90 za dva. American Express računa za isto turo 58 fr. za osebo. Po sedajnji valuti dobiš nekako pet švicarskih frankov in nekaj centimov za en dolar.

Bazel.

Drugi dan zjutraj sva jo odrinila v Bazelj, tam sva ostala par ur in nato odšla proti Parizu. Bazelj je staro bogato mesto. Imenujejo ga mesto milijonarjev radi številnih bogatašev, ki žive v njemu. Ima dovolj zanimivosti, ki jih našli človek navadno prezre ko hiti čezenj. Bazelj leži ob reki Reno. Tu je centralizirane mnogo industrije. Mesto ima par finih muzejev in dovolj starih cerkva, od katerih se odlikuje katedrala iz dvanajstega stolletja.

V muzeju se posebno odlikuje slikarska galerija, kjer je shranjenih triindvajset Holbeinov, potem dovolj ribš od obeh Holbeinov, mlajšega in starejšega. Imajo tudi dela Granacha, Dürer-ja itd. Zelo zanimiv je trg, ki je ob jutrih vedno napolnjen. Precej zadaj je stari rotovž (Rathaus), ki je zunaj in znotraj pokrit s slikami.

Od tu greš naprej mimo par krasnih starih vodnjakov do Spalontor — stara mestna vrata. Ze samo ta vrata so vredna obiska mesta. Jaz sem se že velikokrat peljal skozi Bazelj ali nikoli se mi ni zdelo vredno, da se bi ustavljal in ogledal mesto, kar je bila velika napaka. Ze samo ta vrata brez muzejev in drugih starin so vredna obiska. Ohranjena so popolnoma kot so bila nekaj v utrjenih mestih, nekaj, kar ne boš nikjer drugje videl v takih detaljih.

Ustavil sem se še pri francoskem konzulu, kjer so mi dali vizo, ter se popolne odpeljal v Pariz. Ze pri vstopu v francoski oddelek ti pogledajo prtljago in potni list. Prtljage sploh ne gledajo veliko. Usešli smo se v kupej, pa smo jo odrinili proti Alzaciji.

(Dalje prihodnjič.)

DRAMA IN GLASBA

VARIJETNI SPORED PRIREDBE KLUBA ŠT. 49 J. S. Z. V COLLINWOODU.

Collinwood, O. — V nedeljo 2. februarja ob 7. zvečer bo imel klub št. 49 JSZ v Slovenskem delavskem domu priredbo z bogatim varijetnim sporedom.

Brata Mihajlovič prideta na to prireditve s filmskimi slikami iz prijaznosti in mi jima bomo, kakor vsem, ki sodelujejo, vračali s prijaznostjo. Za pesalce smo preskrbeli fino godbo, postrežba bo dobra in vstopnina je le 50c. Na svidenje 2. februarja.—Odbor.

Brata Mihajlovič, ki sta zastopnika Cunard Anchor parobrodne družbe, bosta kazala premične slike raznih krajev Jugoslavije, Francije in Švice. Nato je 10 minut odmora. Slike bodo zanimale tiste, ki so prišli sem iz starega kraja, in nedvomno tudi tu rojeno našo mladino.

Po odmoru bo izvajan bogat spored koncertnih in šaljivih točk, ki so trikrat vredne male vstopnine 50c. Naj navedemo spored na kratko: Louis Kavček nastopi s harmoniko, Ida Modic bo predvajala umetni ples, F. Kaudunc bo iztikaval lepe zvoke iz našega narodnega instrumenta, Vodnal—piano, banjo, violin trio, Olga Godec—piano solo, in Peter Turkovič, harmonike. Najboljši nastopi dobe tri nagrade, katere se izbere nazadnje s ploskanjem.

Le počakajte, spored se še nadaljuje! Sopranistka Miss Jennette Sterle zapoje v solju "Snjegulčica", "Senoro" in "Gypsy Love". Sestri Petrovič zaigrati na klavir v duetu "Concert Polonaise", zatem poje alt solo Mary Ivanush, tej točki sledi tenorist Louis Belle s solopovom in nastopil bo tudi znan v kvartet Belle-Plut-Jančič-Lazar, in nazadnje pride tudi naš komik Anton Eppich—"Dimnikar" in Frank Mahne, učitelj, bistra glava.

Po programu bo plesna in prosta zabava v spodnji dvorani. Vabimo na to prireditve članstvo vseh kulturnih, podpornih in drugih društev, in članstvo vseh klubov JSZ. v našem mestu. Kraj: Slovenski delavski dom, 15335 Waterloo Rd. Čas: Nedelja 2. feb. ob 7. zvečer.

Iz navedena sporeda vidite, da se vam bo nudilo mnogo užitka. Je res nekaj posebnega, izrednega. Pri posejanju kulturnih prireditev naj nas ne ločijo nikakoli predsodki, ne "politika", ne osebni spori posameznikov. Pojdimo drug k drugemu na prireditve prosvetnega značaja, pa naj jih priredi "Jadrani", "Verovšek", "Vilhar", "Zarja", "Cankar", ali naši tukajšnji in starokrajski umetniki, in pojdimo tudi na prireditve klubov JSZ. Star pregovor pravi, da roka roko umiva. V tem slučaju ga apličram v pomenu, da s prijateljskim sodelovanjem in poseti bodo vse naše kulturne prireditve uspešne.

Za izvajanje takega sporeda je treba mnogo moči in priprav. Ljudje, ki sodelujejo v programu, se potrudijo, da dajejo najboljše kar zmorejo, kar

zahteva od njih mnogo vaje in truda. Brata Mihajlovič prideta na to prireditve s filmskimi slikami iz prijaznosti in mi jima bomo, kakor vsem, ki sodelujejo, vračali s prijaznostjo. Za pesalce smo preskrbeli fino godbo, postrežba bo dobra in vstopnina je le 50c. Na svidenje 2. februarja.—Odbor.

PRIPRAVE ZA KONCERT V WARRENU.

Warren, O. — Dan, katerega si je izbrala naša naselbina za koncert gđ. Zore Ropasove je sobota 1. februarja zvečer. Koncert bo v Jugoslovanskem domu. Nestrno pričakujemo te priliko, ko nastopi med nami tudi ta odlična umetnica. Naselbina Warren je imela že več priredb, na katerih so izvajali program bodisi starokrajski umetniki ali pa naši slovensko-ameriški. Na vseh je bila udeležba zelo dobra in nedvomno bo tudi v soboto 1. feb. poset koncerta obilen. Pričakujemo, da se ga udeležijo vsi tukajšnji Jugoslovani in da dobimo mnogo gostov tudi iz naselbin Niles, Girard, Youngstown, Bessemer, Farrell in drugih. Vabljeni ste vsi.

Naj še omenim, da je pečarski klub iz Farrella obljubil, da se udeležijo koncerta stoodstotno. Frank Modic.

BANOVEC V MOON RUNU.

Moon Run, Pa. — V nedeljo 2. februarja ob 8. popoldne bo imel v naši naselbini koncert sloveči slovenski operni pevec tenorist Svetozar Banovec. Vršil se bo v Slovenskem domu. Ne zamudite te prilike! Moon-kolice se nudi sedaj lepa prilikost, katere je kar se tega pevca tiče, zadnja. Čuli boste lepoto slovenske pesmi, kakor jo predvaja umetnik, in imeli boste užitke, ki ga ne pozabite kmalu. Na svidenje 2. februarja. Jacob Ambrozich.

"THE MACHINE".

Chicago, Ill. — Dramski odsek kluba št. 1 je po sedmem rednem zboru JSZ. sklenil vprizoriti vsako leto tudi eno angleško predstavo. Prva leta je vprizoril na eni priredbi v sezoni angleško enodejanko, lani pa je dal prvič na oder Molierjevo "Le Bourgeois Gentilhomme" v angl. prevodu. Igra ima pet dejanj in zahteva mnogo oseb. Udeležba na tej prvi naši angleški predstavi ni bila tolikšna kakor na slovenskih, pa tudi poset od strani mladine ni bil velik.

V nedeljo 26. januarja pa je klub vprizoril v angleščini Upton Sinclairjevo dramo "The Machine" v treh dejanjih, ki je bila dobro igrana, pa tudi udeležba je bila večja kot lani. Posebno mladina je bila dobro zastopana. Več o tej predstavi prihodnjič. — P.

BANOVICE KONCERTI

Banovec koncert v Pittsburghu predzadnje nedelje je bil lep moralen uspeh, a udeležba bi bila lahko precej boljše. Kako je uspel prošlo nedelje koncert v naselbini Claridge, še nimamo poročila. Njegovi koncerti so aranzirani še v sledečih krajih: Durant City, Pa., 29. januarja.

Moon Run, Pa., v nedeljo 2. februarja. S. Euclid, O., 16. februarja v Notredame College. Cleveland-Newburg, O., v nedeljo 23. februarja. Springfield, Ill., v nedeljo 23. marca. Chicago, Ill., v nedeljo 18. maja Orchestra Hall. Milwaukee, Wis., v nedeljo 25. maja. Calumet, Mich., v ponedeljek 2. junija koncert v Opera House. Traunik, Mich., v soboto 7. junija. Naselbine, ki žele imeti koncerte, naj pošljejo svoje dopise v svrhu dogovora na Svetozar Banovec, 442 National Ave., Milwaukee, Wis.

Unije v Butte ustanovile delavsko stranko

Unije v Butte, Mont., kjer so veliki bakreni rudniki, ustanovljajo delavsko stranko. Do jeseni l. 1914 je imelo mesto Butte socialističnega župana in administracijo, katero pa je sodišče odstavelo, češ, da v času izgredov istega lista leta v bojih med frakcijami tedanje rudarske unije njena policija ni nastopila proti demonstrantom, kakor bi morala. V vojni hysteriji in v frakcijskih bojih so rudarji prišli ob unijo, oziroma so se razprtili na več različnih unij, sodne oblasti, kapitalistični dnevniki in agentje provokatorji pa so do konca l. 1914 uničili močno socialistično stranko.

Delavci so pozneje izprevideali, da so napravili mnogo taktičnih napak v borbi proti ohromelemu vodstvu rudarske unije (W. F. of M.), pa so se začeli organizirati z nova in sedaj so dospeli že tako daleč, da so tudi njihove unije za delavsko politično akcijo. Stroški s policijo naraščajo. Vsled vedno večje nesigurnosti za osebo varnost v ameriških mestih naraščajo stroški s policijo. V tem fiskalnem letu bo mesto Detroit potrošilo za svojo policijo \$12,353,000, ali dva milijona dolarjev več kakor v prošlem letu.

Priredbe klubov J. S. Z. in drugih soc. organizacij

FEBRUAR. COLLINWOOD O. — Priredba kluba št. 49 JSZ z velikim varijetnim sporedom v nedeljo 2. februarja. CLEVELAND, O. — Veselica kluba št. 27 JSZ v nedeljo 9. februarja v spodnji dvorani Slov. nar. doma. CONEMAUGH-FRANKLIN PA. — Pustna veselica kluba št. 5 JSZ v soboto večer 15. feb. v Izobraževalnem domu na Franklina.

MAREC. STRABANE, PA. — Plesna veselica kluba št. 118 JSZ v soboto večer 1. marca v dvorani dr. št. 138 SNPJ. NEWBURGH, O. — Plesna veselica kluba št. 28 JSZ v soboto večer 8. marca v Slov. del. dvorani na Prince Ave. in 109. cesti. BARBERTON, O. — Maškarska veselica kluba št. 232 JSZ na Pustni večer 4. marca. CHICAGO, ILL. — Predstava dramskega odseka št. 1 v nedeljo 30. marca v dvorani ČSPS.

APRIL. DETROIT, MICH. — Prvomajska slavnost kluba št. 114 JSZ v soboto večer 26. aprila v Hrvatskem domu na Kirby Ave. CHICAGO, ILL. — Koncert "Save" v nedeljo 27. aprila v dvorani ČSPS. PINEY FORK, O. — Zborovanje vzhodnohijske Konference JSZ. v nedeljo 27. aprila. MAJ. CHICAGO, ILL. — Dne 1. maja majska slavnost kluba št. 1 v dvorani SNPJ.

NEWBURGH, O. — Ohijska konferenca JSZ v Slov. delavski dvorani v nedeljo 4. maja. Konferenca popoldne ob 2. zvečer veselica. OSMI REDNI ZBOR J. S. Z. dne 30.—31. maja ter 1. junija v mestu ki ga članstvo določi meseca januarja s splošnim glasovanjem. (Tajnike klubov prosimo, da nam sporočijo datume svojih priredb, da jih uvrstimo v ta seznam.)

Sodrugom v Clevelandu.

Seje kluba št. 27 JSZ se vrše vsak prvi petek ob 7:30 zvečer in vsako tretjo nedeljo ob 2:30 popoldne v klubovih prostorih v Slov. narodnem domu. Sodrugi, prihajajte redno na seje in pridobivajte mu novih članov, da bo mogel napraviti čim več na polju socialistične vzgoje in v borbi za naša prava.

Vaš jezik pove to,

da ako vaš žoldec ni v redu, se poslužite na jeziku, na okusu in zdravlju in ta kliče po pomoči ki bo odpravila nevarnost.

TRINERJEVO GRENKO VINO je tisto zdravilo, ki ga potrebujete. Vredni vaš žoldec, slab apetit, neprebravnost, glavobol, zabsanost, nervoznost, grubo spanca in občutek splošne oslabelosti. Njega vsebina (cascara in druga zdravilna zelišta, ter californijsko rdeče vino), govori sama zase. V vseh lekarnah. Vzorec dobite od Jos. Triner Co., 1833 S. Ashland Ave., Chicago, Ill. KUPON ZA BREZPLAČNI VZOREC Dept. 27.

POTOVANJE V STARIKRAJ

boste imeli najugodnejše ako si preskrbite potni list pri našem potniškem oddelku, kateri je odpremil in dopremil na tisoče ljudi v njih popolno zadovoljstvo.

Pomagamo vam dobiti potni list, dovoljenje za povratek ter preskrbimo dokumente o dohodninskem davku. Napravimo vam svedoče ter prošnje za zakoniti prihod v to deželo kakor tudi za izvenkovni vizum za tiste ki spadajo v to grupo.

POŠILJAMO DENAR v staro domovino in druge dele sveta potom brzojava ali čeka, najhitreje.

Ta največja slovanska banka je poznana po celem svetu kot ena od najbolj zanesljivih bank. V potrebi se vedno obrnite na

KASPAR AMERICAN STATE BANK 1900 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO, ILL.

KNJIGA, KI VZBUJA SPLOŠNO PRIZNANJE, JE AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR. Če tega koledarja še nimate, ga naročite čimprej. Stane \$1 vezan v platno. Bogata vsebina, umetniško ilustriran. Ljubitelji delavske literature, sodelujte, da pride Ameriški družinski koledar v vsako slovensko družino. LETNIK 1930

TISKOVINE SLOVENSKA UNIJSKA TISKARNA ATLANTIC PRTG. & PUB. CO. 2656-58 S. Crawford Ave., Chicago, Ill. Tel. Landaie 1012 A. H. Skubic, preds. — J. F. Korecky taj. V naši tiskarni se tiska "Proletarec".

WM. B. PUTZ Cicero's LEADING LARGEST OLDEST Florist Cvetlice in venci za vse slučaje. 5134 W. 25TH ST., CINCERO, ILL. Tel.: Cicero 69. Na domu Cicero 2143.

ANGELO CERKVENIK: DAJ NAM DANES NAŠ VSAKDANJI KRUH

Socialna povest.
(Ponatis iz knjige "Čankarjeve družbe".)

(Dalje.)

Recimo, da se to noč zmisli potres in nas poseti z močnim sunkom? Palače se zrušijo, tovarne zginejo v žrela, vse gre v nič — kaj potem? Naposljed pa vam ne morem priznati z očitkom, da niste poslušali našega časopisa, ki vas je svaril pred to sleparsko banko!

Sošič je bil ves potr. Vsi njegovi upi, vsi lepi načrti so se zrušili v prazen nič. Iz razočaranja se je v njem izobličil strupen srd, kajti Sošič je videl v vlogi — kar svojo lastnino, ki jo je po neumnosti Marte in Martina izgubil.

Vso strupeno jezo, ki se je nakopičila v njem, je izbruhal na Marto s sadizmom, ki je bil naravnost zverinski. Marta ni mogla tolikšne zlobe razumeti; sploh ni nikdar doumela, zakaj jo je oče tako sovražil, zakaj je vse, karkoli je v svojem življenju naredila, bilo narobe storjeno, zakaj je za vsako neprijetnost, ki je prišla nad družino, morala samo ona nositi vso težo kazni in jeze vseh.

Ta ura je bila ena izmed najbridkejših ur njenega življenja, ki je po bridkosti prav malo zaostajala za tisto uro, ki ji je prinesla strašno žalostno vest o Martinovi smrti. Zdaj je morala zopet zvediti, da je vseh tej nesreči z denarjem kriva baš ona sama, kajti ona sama je bila, ki je Martina napotila, da je denar vložil v Triglavsko banko.

Zakaj mora na vse, česar se moja roka dotakne, položiti svojo pest usoda? Ali moram res verjeti, da je usoda tista temna sila, ki s kruto doslednostjo zalezuje baš enega samega človeka, ki si izbere enega edinega, da nad njim izživi vse svoje strahtotne domisleke, vse svoje inkvizitorske poskuse, do katere skrajne meje je moči človeka moriti, ne da bi se mrtev zgrudil?

— Ali ne bom morala naposljed verjeti, da sem Martinu bila — usoda? Da Martin ni vzljubil mene ... morebiti bi bil še danes živ, da nisem položila svoje od usode zaznamovane roke na njegov denar, bi si bil nemara Martin zgradil svojo srečo ...

Stala je ob visoki, beli brezi na Cvetnem griču in zrla v pokojno mesto pod gričem.

V daljavi je mrgolelo na tisoče luči. Razsvetljene ceste so se videle kakor goreči geometrični liki ...

— Koliko jih je, ki stojijo kakor jaz pred zagonetnim, tajinstvenim zloduham življenja in ga zaman prosijo, naj jim prizanese s svojo zločinsko, uničujočo silo.

Vse življenje ji je bilo otožno kakor zimska noč polarnih prostranosti in ko je zasel v deželo ledu po čudežnem naključju mesec maj in jo pobožal s svojo mehko roko, jo je že v tistem hipu doletela neizbežna kazen usode ... Noč polarnih prostornosti se je spremenila v peklo, ki je bilo nekad živelo le v njeni otroški fantaziji.

Naj se zasmije? Naj zavriska? Naj se činično zaroga usodi?

Naj vzame v roko kupo življenja, naj izsesa iz te kupe poslednjo sladko kapljo prav do dna?

— Martin je padel od ostro kolo ... Kri, trpljenje, smrt ... Iz srca ji je vznikla tiha, preprosta, a iskrena molitev:

— Oprost, dragi, da sem te samo za kratak hip zatajila, da sem onečastila plod najine ljubezni. Naj bo življenje še tako peklenko, naj se zgrne name še tako žalostna tema, nikdar ne bom šla z ravne poti, ki vodi k tisti svetli točki ...

Bilo ji je laže.

Teman mir je razširil svoje zametaste pete nad srečne in bedne. Iz grma je hušnil zajec in ji z velikim skokom prestrigel pot ... Tam daleč v dolini se je oster žvižg lokomotive rezko in brezobzirno zagnal v mehkosvilen mir in ga prerezal ... Po cesti je proti griču drvel kakor ogromna dvočka pošast avto in z grdim disonantnim glasom enečastil pokoj počivajoče narave ...

Marta se je počasi vračala v peklo ...

III.

V zapuščeni predmestni hiši je živel stariček, ki je bil ves siv. Nihče ni vedel, koliko let mu je bilo, nihče ni vedel, kdaj se je vseлил v tisto bajto in nihče ni vedel, kod vse ga je bila vodila njegova življenska pot.

V vsej hiši je stanoval sam. Na policiji in na sodnji so ga dobro poznali. Nič, kar je bilo napisano v registrih policije, ni bilo nenapisano v njegovih registrih s hieroglifsko stenografijo, ki jo je umel razgonetiti on sam. Mnogo pa je bilo zapisanega v njegovih knjigah, kar ni bilo nikjer drugod zapisano.

V šestih sobah, ogromnih dvoranah, so ob vseh štirih stenah stale velikanske omare. Vsaka omara je označevala po ena abecedna črka ... Bilo je malo stvari, ki jih stariček ni vedel ... V njegovih registrih so bili jezgrovito in vendar točno popisani vsi družabni škandali mesta in dežele ...

Imel je povsod avto zapisneke ... Imel je celo svoj aparat.

V spalnici je nad njegovo posteljo visel en edini okvir in v okvirju napis:

"Človeška neumnost je bolj brezmejna, nego vseмир!"

S čim se je bavil? Bil je zdravnik telesni in duševni ...

Njegova blagajna je rasla, zlato se je stekalo kar samo v njegove rezervoarje.

Vsak dan je zabeležil zvečer številko poslednjega posetnika ...

Marta je imela štev. 75.797.

Čakala je v elegantni predsobi, dokler ni prišla na vrsto. Pred njo je bila dolga vrsta gospodin in gospa. Opazila je med njimi ljudi iz takozvane najboljšie družbe ... Dama se po navadi zakrivala svoj obraz s pajčolanom ... V sobi, ki je bila nekam čudno mistična, je bilo tiho kakor v grobnici. Kakor da so se drug drugega bali, vsi skupaj pa tistega tajinstvenega, ki se jim bo razkrilo za vrati — njegove sobe ...

Poklical jo je.

Vstopila je z oklevajočim korakom. Starec je bil zelo ljubezniv; nasmehnil se je in jo s pristrčno besedo ojunatil:

— Sedite, ljubo dete.

Marta je sedla.

— Poglejte, pred vami sem imel 75.796 posetnikov, vaša številka je 75.797 ... Vsaka druga številka je 7. Zelo pomebno! Sedmica v tej kombinaciji bi pri mnogoterih zamorskih plemenih mrtvega oživila ... Tako trdno verujejo vanjo ... Utrujeni ste in žalostni! Zakaj? Saj ste tako dražestni, mladi, polni življenja!

Opazila je, da so okna nalašč napol priprta, da je vse v sobi temnejše. Na mizi je sredi ogromnega kupa knjig stala mrtvaška glava.

— Radi bi izvedeli, kaj je zagrnjeno v temi vaše bodočnosti, mar ne?

— Ne, ne; bodočnost me ne zanima ... Rada bi videla svojo preteklost, tisto davno preteklost, ki mi je skrita v megli.

Starec je postal pozoren. Pogledal ji je v oči in misel, ki so jo bili v njej zanetili ženski jeziki v predmestju, kjer je stanovala, je vzbudila odmev starčeve misli, kakor sproži struna na kitari hrepenenje sosedne strune, da bi zapela ...

— Da bi vam razkril skrivnost preteklosti ...

— Skrivnost mojega spočetja ...

— Ta mi bo kar vse sama povedala, si je mislil.

— Kdaj ste se rodili, jo je vprašal.

— 21. februarja 190 ...

— Kako se pišete?

— Marta Sošičeva.

— Pokažite levo roko.

Dolgo jo je držal za roko in s povečalnim steklom analiziral do podrobnosti vsako zarezo dlani. Vse črte je skrbno prerinjal na papir in jih spajal v geometrične like in čudne oblike.

— Dogodki, zapomnite si, ljubo dete, vtisnejo svoj pečat v spomin, v možgane slehernega človeka in spomin ima svojo fotografsko ploščo na človeški dlani, jaz pa imam v skladišču svojih knjig papir, na katerem se more odraziti vsak negativ človeške dlani. Kakor ni vsakdo dober fotograf, ker si ne zna izbrati primernih objektov, ker preveč ali premalo ekspozira, tako je tudi delo hirmanta večletno trdo učenje in ubijanje duha, izgorevanje najsubtilnejših energij volje, uma in srca ... Vaše črte so korenito zamotane ... Črta spočetja je zakrita ... to je podedovana črta ... Na roki vaše matere bi se pokazala jasneje, ker je tam originalna ... Oprostite, samo nekoliko trenutkov, pa se vrnem.

Starec je stopil v dvorano in se ustavil pred črko S ...

— Sošič ... Aha! Tukaj ... Knjiga XVI., poglavje 33., stran 62, kartoteka štev. S-1967 ... Sošič Lovro ... V zvezi s kartoteko štev. M-3716 ... Mašič Marija ... Legenda? Omarra 65., predal 15., list 116 ... Vidiš ga, viidiš! Nisem zastoj delal! Tudi ti se boš obstoval! Kdo bi si mislil? Po triindvajsetih letih!

Starec je nataknil očala in natanko preštudiral vsebino lista.

— Hm, podatki so me stali eno krono 60 vinarjev ... Gostilničar je dobil eno krono, pozneje še enkrat 60 vinarjev; delo eno krono ... obsteti ... recimo eno krono ... Tri krona šestdeset vinarjev. Približno petdeset dinarjev ... Če ji zaračunam sedemdeset dinarjev, ni oderuško ... Revna je ... Sicer pa ni nobena druga neumnost tako po ceni!

Marta je sedela v mehkem fotelju in se zatopila v temne oči mrtvaške glave ...

— Vem, kaj ste mislili v tem trenutku: Zakaj nisem tudi jaz samo še spomin na človeka, kakor ta glava?

— Uganili ste!

— Nisem uganil. Jaz vem, jaz ne uganjam ... In zdaj vaša preteklost. Ali jo hočete spoznati pod vsakim pogojem, ali bi ne bilo morebiti bolje, da ne zveste resnice o svojem ... spočetju?

— Ali niste mogli odgonetiti črte mojega spočetja?

— Včasih res ne morem razkriti kakšne zabrisane pisave na človeški dlani ... To vselej posetniku odkrito priznam. V vašem primeru mi se ta nevščestnost ni pripetila.

— Povejte, vse povejte!

— Tisti, komur pravite oče, ni vaš oče. — Skoraj nemogoče, gospod ...

PISAVA NE LAŽE

Doživljaji Rafaela Schermanna

"Ne bo vam uspelo, da bi si vzeli življenje, da bi storili samomor. Če se boste hoteli ustreliti, bo strel zgrešil; če boste vzeli strup, ne bo učinkoval; če boste skočili z okna, si boste samo noge nalomili. Zategadelj vam nujno svetujem: Opustite to misel na samomor, nikdar ne boste dosegli svojega cilja."

To je pač precej smela trditve, če jo mečemo v obraz ženski, ne da bi vedeli o njej kaj več kakor da poznamo le kos njene pisave. Rafael Schermann si je drznil izreči to trditve, ki se je tudi izpolnila. Nekaj let zatem je šla ženaka v hotel, se zaprla v svojo sobo in izpila veronal. Jedva pa je legla, da bi pričakala smrti, ko je nekdo potrkal na vrata. Policijska kontrola. Vdrli so v sobo, prepeljali žensko v bolnico in ji rešili življenje.

Rafael Schermann ni, kakor je sam često dejal, nikak grafolog (človek, ki bere usodo človeka iz njegove pisave), da si se posluhuje pisave, da presoja človeka. To nam bo postalo jasno, če zasledujemo kopico doživljajev, ki jih je imel Schermann doslej. Preteklo leto jih je Schermann sam zbral v knjigo, ki je izšla v Berlinu, in v kateri pripoveduje, kako je s svojim znanjem razpletel marsikatero kriminalno afero, marsikoga rešil in spet marsikoga pokopal. V knjigi priobčuje predvsem protokole — zapisnike vseh teh slučajev.

Pisma dveh grbavcev — prvi poizkusi.

Že kot otrok je Schermann stikal po očetovi košari za papir in odpadke ter predvsem zbiral pisma. V ljudski šoli mu je padla v oči pisava nekega grbavega fanta-sošolca. Posebne črte njegove pisave so se mu vtisnile v spomin. Kasneje je zapazil podobne znake in črte v pisavi nekega drugega grbavca, ki je bil njegov sošolec. To ni dalo fantu nikakega miru več in to je bil prvi povod novim odkritjem in študijam. Danes se Schermann trudi, da najprej razloži pisavo povsem grafološko, a on sam priznava, da so to prav za prav le domneve, poizkusi, da pa je vse njegovo delo povsem intuitivno, izvirajoče iz neke posebne zmožnosti.

Tako je bilo že v šoli, ko je zapazil pisavo očeta nekega svojega sošolca. Črte v tej pisavi so mu predočile nekako sliko jezdeca, ki jaha v divjem galopu. Sošolec mu je takoj pritržil, da je njegov oče strasten jecdec in da vedno podi svojega konja na vso moč, tako da si on nikoli ne upa jezdit z njim.

Takšno "občutenje" je pomagal tudi Schermannu, ko je bil prvič na Dunaju poklican k neki preiskavi. Podžupan Heirhammer je prejel l. 1914. pretilno pismo s pustolovnim podpisom "Črna roka". (To seveda gotovo ni bila organizacija srbskih oficirjev, ki so se in se menda še delijo v "črnoroke" in "beloroke".) V pismu je nekdo zahteval, da neko vsoto denarja položi pod neki kamen Votivne cerkve. Policija je aretirala nekaj sumljivih oseb v bližini Votivne cerkve ter primerjala njihovo pisavo s pisavo v pismu. Schermann si je ogledal pisavo, podal opis dotičnega pisca in imenoval kot bistveno točko, da se pisec v prostem času peča tudi z rezljanjem (šniclanjem). Kriminalni uradnik, ki je bil izvršil hišne preiskave pri posameznih aretirancih, se je spominjal, da je v stanovanju nekoga opazil rezljarje. In tako so našli storilca, ki je kasneje delo tudi priznal.

Značaj pomembnih mož.

Zelo pogostoma so izročali Schermannu pisave pomembnejših mož na svetu. Nekaj teh svojih razsodb na podlagi pisave priobčuje v svoji knjigi. "To je človek, mož", je dejal Schermann, ko je nekdo prebral neko pisavo in si jo do-

ru. Nekdo je poročal, da je moral radi nevarnosti požara, ki je besnel v sosednem poslopju, prenesti svoje pohištvo na cesto, pri čemur se mu je znatno poskodovalo. Posebno neka "pendelura". Ta beseda in izpisanje iste je zbudilo v Schermannu sum, da nekaj ni v redu pri vsemu temu. Tudi ni v vsej pisavi opazil nikake preživete razburjenosti. In prav s "pendeluro" se je kasneje izkazalo, da je mož hotel oslepariti zavarovalno družbo. Krog debelega žeblija, na katerem je visela ta ura, je bila nabrana pajčevina, ki je bila po sodbi Schermanna stara že okrog deset let najmanj. (Dotični je namreč dejal, da je uro moral dati popraviti in da zdaj spet visi na zidu popravljena. A za popravilo je zahteval odškodnino.) In Schermann je ponudil človeku desetkratno vsoto odškodnine, ako zna sneti uro z žeblija, ne da bi pri tem razdril pajčevino. Uspelo mu seveda ni. In kratko malo je moral priznati, da je vsa prijava bila zlagana.

Neko denarno nakazilno pismo neke bančne centrale je bilo ponarejeno in poslano filialki. Ponarejena je bila le pisava na stroju in podpisi direktorja. Schermann je opazil oris violinskega ključa, v Zepelinovi pisavi — podpisu pa ni opazil le po.eze navzgor, marveč celo konture zrakovlova samega. V podpisu Chamberlina ni našel ničesar, kar bi kazalo oceanskega letalca, dočim v podpisu Levineja vidi naravnost propelerje aeroplana.

Razmeroma lažje je bilo iz pisave sklepati o poklicu piscevem. V dopisu Johanna Straussa je opazil Schermann vnetega dirigenta in poteze violine. V pisavi Jeritze (operne pevke, ki poje v operi tudi v New Yorku) je opazil oris violinskega ključa, v Zepelinovi pisavi — podpisu pa ni opazil le po.eze navzgor, marveč celo konture zrakovlova samega. V podpisu Chamberlina ni našel ničesar, kar bi kazalo oceanskega letalca, dočim v podpisu Levineja vidi naravnost propelerje aeroplana.

Rzkrinkani zločinci.

Schermann mora čestokrat uporabljati svoje znanje tudi praktično. On deluje namreč pri neki zavarovalni družbi. Imel je n. pr. nekega dne nalogo, da oceni škodo po požar-

Neprijetne izkušnje. Svoje dni je Schermann često predaval, si pustil predložiti listke ter je na temelju teh sodil o značaju ljudi. Po nekem takem predavanju mu je pisal nekdo: "Kakor hitro ste prišli do moje pisave, sem postal tako razburjen, da stami enostavno odpovedala sluh in vid. Ztegadelj nisem mogel ves čas razumeti niti besede, dasi sem hotel krotiti svoj voljo."

V Zurichu je nekdo nekdo izročil Schermannu na takem večeru listek, na katerem sta napisala en možki in neka ženska vsak par besed. Schermann je na podlagi tega sklepal: "Izgleda, da ste pobegnili od svoje žene. In sicer z damo, katero pisavo vidim tu na listku. Svetujem vam, da se rešite te pustolovščine, ker vas bo ta dama izrabila in iztisnila iz vas vse, nakar vas bo zavrgla." To je bilo seveda ostro, a v dvorani je neki par zakričal, vstal in se odstranil iz dvorane. Nekdo ju je spoznal in dejal: "No, ta ni prvi pobegnil od svoje žene."

Danes se Schermann izogiba javnim stanopom. A s svojim delom nadaljuje, dasi včasih v svojih besedah zgreši. A ne popolnoma. N. pr. je dejal o neki pisavi: "Pisec je ljubimec v obleki, ki ga kot takega zelo razodeva." Ljudje so mu rekli, da je pisec tistih besed povsem dostojen človek. A kasneje se je dognalo, da je bil pisec igravec in da vsak večer igra v teatru ljubimca v kostumu.

Vsi ti dogodki, ki jih pripoveduje Schermann v svoji knjigi, kažejo, da pisava res precej razodeva človeka. Saj ne bomo prisegli na vse, kar nam Schermann pripoveduje, a vse-kakor bo imel vsaj v naslovu svoje knjige precej prav, namreč: **Pisava ne laže.**

X. X., Ljubljana.

UDOBNOST

mehki sedeži, topli in dobro prezračeni vozovi, dobro zavarovani proti dežju in snegu ... nobenih nevarnosti in zamud na potovanju v zimskih dneh.

Dospeli boste hitrejšje po električni železnici!

Peljite se 70 milj na uro!

Poslužite se našega Outing and Recreation biroja, 72 W Adams St. — Randolph 8200. Prosta pojasnila o krajih primernih za izlete, pošljite in druge zabavne in poučne svrhe v okrožju čikaškega osemlja.

Za vožnji red, cene in druge informacije na vseh treh prograh pokličite RANDOLPH 8200

CHICAGO SOUTH SHORE RAILROAD CHICAGO NORTH SHORE & MILWAUKEE RAILROAD CHICAGO AURORA & ELGIN RAILROAD (The Sunset Lines)

VZHOD

SEVER

ZAPAD

SOUTH SHORE LINE

NORTH SHORE LINE

CHICAGO AURORA & ELGIN RAILROAD

Poučne in znanstvene knjige. Romani, povesti, črtice in opisi.

KNJIGARNA "PROLETARCA" 3639 West 26th Street, Chicago, Ill.

Pesmi, poezije, igre. Angleške knjige socialne in znanstvene vsebine.

C. H. BERANEK

Our Desire Fulfilled

Album slovenskih književnikov, (uredil dr. J. Slobinger), vsebuje opise in slike slov. književnikov od Trubarja dalje. Fina vezba \$5.00

Marjetica, (Anton Koder), idila, broš. .65
Moje življenje, (Ivan Cankar), vez. .85
Momenti, iz spisov A. P. Čehova, (Ivan Prijatelj), broš. 85c, vez. 1.25

Tri povesti, (G. Flaubert), broš. .65
Tik za fronto, (Dami Feigel), vez. .75
Udovica, (I. E. Tomić), povest, broš. 50c, vez. .75

Tiberius Pannocius, Kuzovci, Vita vitae messe, Janes Solnce, broš. \$2.10, vezana 2.50
IV. zvezek: Cvetje v jeseni in Visoka kronika 2.50

Politika in zgodovina (Dr. Drag Lončar), broš. .50
Praktični socializem, broš. .10
Priče evolucije in Adami pred Adamom (Ivan Molek), broš. 50c, vezana .75

Charles H. Beranek, Secretary of the Marxian Federation and one of the most active Bohemian comrades was buried in Chicago, Thursday, January 16th.

Law of Biogenesis (J. Howard Moore), vezana .60
Life and Death (Dr. E. Teichmann), vezana .60
Money Changers (Upton Sinclair), novela z Wall Streeta, v kateri pisatelj opisuje vzroke finančne krize l. 1907. Zanimiva vsebina, vezana 2.50

Our desire to have a Y. P. S. L. Circle in our community was finally fulfilled on Jan. 18th 1930, when five of the girls assembled at my home and signed an Application for a charter.

A theater party on February 7th, is planned by the Cook County comrades. The play is "The Field God" by Paul Green, winner of the Pulitzer price for plays last year.

Album slovenskih književnikov, (uredil dr. J. Slobinger), vsebuje opise in slike slov. književnikov od Trubarja dalje. Fina vezba \$5.00

Marjetica, (Anton Koder), idila, broš. .65
Moje življenje, (Ivan Cankar), vez. .85
Momenti, iz spisov A. P. Čehova, (Ivan Prijatelj), broš. 85c, vez. 1.25

Tri povesti, (G. Flaubert), broš. .65
Tik za fronto, (Dami Feigel), vez. .75
Udovica, (I. E. Tomić), povest, broš. 50c, vez. .75

Tiberius Pannocius, Kuzovci, Vita vitae messe, Janes Solnce, broš. \$2.10, vezana 2.50
IV. zvezek: Cvetje v jeseni in Visoka kronika 2.50

Politika in zgodovina (Dr. Drag Lončar), broš. .50
Praktični socializem, broš. .10
Priče evolucije in Adami pred Adamom (Ivan Molek), broš. 50c, vezana .75

Law of Biogenesis (J. Howard Moore), vezana .60
Life and Death (Dr. E. Teichmann), vezana .60
Money Changers (Upton Sinclair), novela z Wall Streeta, v kateri pisatelj opisuje vzroke finančne krize l. 1907. Zanimiva vsebina, vezana 2.50

Knjige Cankarjeve družbe za leto 1930 razpošilja naročnikom v Ameriki knjigarna "Proletarca" VSE ŠTIRI KNJIGE 1.00 in 10c za pošiljalne stroške, skupaj \$1.10. POŠLJITE NAROČILO TAKOJ!

A WORD FROM "SILENT CAL"

At last the big word has been spoken. And as one would expect, it has come from "silent Cal". Wise Calvin Coolidge, in ex-presidential retirement, seems to be decidedly annoyed by the activity of his successor and friend Hoover in the present industrial situation. This, perhaps, might not matter so very much, if Mr. Coolidge had not been groomed by some of his expectant admirers of a senatorial candidacy. So it is interesting, indeed, to learn Cal's stand on the present crisis and here is it: "I am convinced that one of the best things that could be done for the business of the country would be to let it alone." Mr. Coolidge knows that what is good for the business leaders is good for everybody, for they are the only "everybodies" who matter. This wisdom the gentleman was putting into effect seven years long in the White House.—Advance.

FOUR HUNDRED NEW LABOR LAWS

Over four hundred new labor laws were placed on the statute books of our various states during the last year, according to a compilation by the American Association for Labor Legislation. California has led all other states with thirty-six laws, Pennsylvania followed with thirty. On the other hand, South Carolina and Tennessee were distinguished by the adoption of the minimum of new laws, the first state—one, and the second state—two. It seems, however, that whether many laws are placed on the statute books, or only a few laws, it really makes little difference with many states as to how they treat their labor. Leading in the volume of its labor legislation, California still has to find a way of freeing Tom Mooney from prison even though the prosecuting attorney, the judge, the jurors, and the witnesses, have united in claiming that Mooney was convicted on trumped-up charges, on perjured testimony and in the midst of inflated war hysteria. In South Carolina and in Tennessee, on the other hand, administration has been doing all the mischief that the traffic could bear and crushing labor and thwarting its organizations, just as comfortably. Labor legislation is a thing that labor needs, provided, however, it has the power of organization coupled with intelligence behind it, to make legislation a factor to the good.—Advance.

COUNT KAROLYI

We welcome Count Karolyi to America both because he has made great sacrifices for freedom and justice and because by our welcome we may partially stone for the stupid tyranny of your own government which for so many years excluded him from America. The Count, we observe, proclaims that he is not a Communist, not a Social Democrat, but 100% Marxian Socialist. Well, maybe. We do not at present know enough of his quarrel with Hungarian Socialists to judge its merits. But this business of belonging neither to the Communist nor the Socialist party but yet being 100% Socialist while possible is both difficult and dubious. It reminds us a little bit of the old story which ends "Everybody is out of step but Jim."

Norman Thomas.

TIRED RADICALS

In America we run across a good many folks who in various accents and with varying emphasis tell us that they are radicals but not Socialists or Communists. Socialism will never succeed say they. "We've got to have a smash-up. The Communists are right." But are they Communists? Oh, no. That would be hard work. They're just tired radicals who often pick up a couple of dollars or a little job by voting Republican or Democrat, and justify themselves by being wise cynics. They are nuisance as a rule without much nerve or intelligence. But some of them would see great light if we would get busy.

A FIVE-DAY WEEK

A total of 237,674 organized workers have secured the five-day week, according to reports tabulated in the November issue of the Labor Review, issued by the U. S. Bureau of Labor Statistics. Nearly all of them are in the building trades and the majority of them are located in New York City.

About "The Machine"

By Augusta Mertz

The English Dramatical Section of Club No. 1, J. S. F. of Chicago offered us a very interesting and well enacted drama by the widely known author, Upton Sinclair, on Sunday afternoon at the C. S. P. S. hall, 1126 W. 18th St.

After the hall was filled with a well sized and eager audience, Mr. Oscar Godina gave a short introductory address informing the public of the nature of the play and the personality of its author. He stressed the fact that "The Machine" was not a comedy but a serious drama of the sordid aspects of life, of money greed, corruption of morals and politics, of the misery and exploitation of the workers and of numerous other shady qualities of our present social conditions which make for universal unhappiness and result in dire consequences.

There are very few authors so well qualified to write about these conditions as Upton Sinclair who delved deeply into these cancer growth of human life and got his information practically by his own investigations. We owe it to these same fearless investigations of capitalistic corruptness to open the eyes of the great masses through his books of which "The Jungle", published in 1906 exposed the crooked and harmful methods practiced in the meat-packing industry and which consequently led to government inspection of the Chicago Stockyards, still a most wonderful goal for all foreign sightseers. His other books "Damaged Goods", "King Coal", "The Brass Check" and many others should be read by every student of life and its existing conditions because they give realistic and authentic accounts of the morally diseased and rotten conditions which permeate all the phases of social, political, industrial and religious endeavor.

The play "The Machine" seems to be one of the "Plays of Protest", published by the author in 1911. As the title implies, the plot of this drama centers around the traction king Jim Hegan, who, with the support of the corrupted political boss, Robert Grimes bribes with huge sums of money judges, lawyers, police and politicians, in short, the whole political machine, to wrestle from his competitor the contract for a big transportation project. Jim Hegan is the father of a lovely daughter, Laura, who is the exact opposite of her money grabbing and materialistic father as she is an idealistic young girl, full of enthusiasm to better the conditions of the slums which she came to know personally. She tries her best to prevail upon her father to change his mode of living and piling the money at the expense of the poor, but her father is so deeply caught in his own net of speculation, greed and corruptness that the pleading of his daughter fail to counteract the malevolent influence of the political boss, Grimes. The girl finally resolves to leave her home of ease and luxury and in her resolve to devote her future life to the betterment and the welfare of the poor she is helped and supported by a young but poor lawyer Allen Montague, who loves her devotedly and in whom also dawns the consciousness of the great injustice in the present social conditions.

To give this otherwise dry subject a more dramatic and impressing effect a scene is introduced in which a young girl, a victim of the white slave traffic, loses her reason on account of her harrowing experiences and her shrieks, executed most realistically, made one shudder with horror and brought it home to everyone in the audience what terrible consequences are faced by these unfortunate girls who are made the victims of those white slave traffickers whom even a human soul does not mean more than a few dirty dollars.

Mentioning the characters of the play as they appeared, Miss Catherine Beck, as the young and successful magazine writer did her small part remarkably well. With true feminine ingenuity she weaves the plot that brings together the rich girl with the golden heart and the young and earnest lawyer and the equally busy parlor socialist, Jack Bullen, acted by John Kochevar Jr., who acted with verve and pep. Laura Hegan, played by Alice Artach, was just the type for the part. She was very convincing in her sorrow at the existing conditions and in her endeavor to help the poor and finally in her pleadings to make her father quit his mode of living at the expense of the poor. Much praise deserves also Donald J. Lotrich, who impersonated the lawyer, Allen Montague. He acted throughout the

frank and noble character who, once convinced of what was right, stuck to it even at the risk of losing his lady-love. Less impressive was the portrayal of the role of the traction king, played by Anton Garden. He was evidently misplaced in this part and could have done better in some other role. This part required alertness in speech and movements—he was so to say "in a hole" and should have acted accordingly. He was too slow and phlegmatic for this part but I am sure that he could do splendidly in a part more suited to him. Robert Grimes, given by John Rak was in appearance and acting the true to life type of a corrupt political boss as uncouth as Andrews, the secretary, played by Isadore Zupancic was discreet and refined in exterior as well as in speech and manners. The girl of the slums, Dorothy Compare, acted her part very realistically, as I mentioned before and Frank Buric did his small part with merit.

The stage managers, Donald J. Lotrich and John Rak can be well satisfied with the result of their work and the selection of this particular play was a very opportune one to make the younger generation acquainted with the sordid realities of our everyday life and its doings "behind the scenes". Such a play performed in a skillful way has more effect on the youth than all the lectures and sermons, especially if the young people act the parts themselves.

I would advise that the example of our Slovene brothers should be followed by other Yugoslav organizations which have at heart the education of the next generation. We all want plays that show us life as it really is and we are getting a little tired of the sing-song love plays with their imbecile plots that are often fostered upon us. I speak, of course, in the name of the more intelligent and serious group of drama fans.

Our Slovene brothers have in the past shown their good taste in selecting proper plays and I am sure that they will continue to do so in the future for which we wish them every success!

Why They Waited
Caller — Won't you walk as far as the street car with me, Tommy?
Tommy — I can't.
Caller — Why not?
Tommy — Cause we're gonna have dinner as soon as you go.

Slight small injuries and they'll become none at all.

SEARCHLIGHT

By Donald J. Lotrich

We tried to exemplify the present machine; the grip it holds upon the people, its operators and its co-directors. But the machine hasn't been stopped. It hasn't been able to stop. Whatever answer you may have "The Machine" on the C. S. P. S. stage by club No. 1 J. S. Z. kept the attention of the audience. It was very quiet throughout the three acts in the hall and this signifies that the listeners did care for it.

Who is going to get the most publicity out of the present Naval Disarmament Conference in London? The press of the U. S. wants to have the most to say but England's leaders know that the same news that doomed previous disarmament conferences would be distributed and that would have a bad effect upon the present session. They want to curb untrue reports. And can you blame them after the exposure of Sheaver and his colleagues?

If England's representatives can force the conference to quit building Navies we will consider the task well done since they must contend with some of the greatest "Sea Dogs" of the country. Surely you can't expect these "Strong Navy" gentlemen to cut their building program. Its their livelihood, and their game. They grew up in it. They know no other game. We don't expect any significant reduction. Far be it from that. We will satisfy ourselves with the curtailment of greater building.

Club No. 1, J. S. Z. held its regular meeting last Friday. A very good attendance was on hand and two young applicants were accepted. Many important questions were settled, after which Comrade Frank Manning Cook County's New Socialist Secretary made an address. He spoke quite at length on the job of Cook County's Comrades and the possibilities. He gave a vivid description of the New Bedford strike and the organization of their labor party.

Manning is not large in size but he has some very big ideals. He may not be the forceful speaker that others may speak about but he presented his message clearly and our comrades listened attentively and took it all in. The job is a tremendous one. We all agree. Manning can't do it alone. He needs the help of every one in the movement. He is energetic. To keep that energy continuously at work you must help to kindle the fire.

On Friday evening Feb. 7, a theatre party will be held for Cook County's Socialist and sympathizers. Goodman's Theatre has been taken over for that night so that it is hoped to be able to fill the Theatre with our folks. Shall you go and see "The Field God", which was written by Paul Green, winner of a Pulitzer prize. Partially all of the players that took part in "The Machine" expect to go. Proletarec has tickets at \$1.50 and \$2.00.

At a meeting of Chicago's Socialists last Saturday the question of a weekly newspaper was discussed. Further thought and consideration will be given to this very important means of bringing our story and educating the people of this section to our cause. With the young folks at the offices of the party giving their best towards this purpose and with a little assistance from the outside world, a newspaper is not impossible.

Fifty two delegates from various sections of the country gathered at the Rand School in New York City, for the Y. P. S. L. Convention. Much was said and done to strengthen the circles and strong promises for the coming year were pledged. They want a Y. P. S. L. circle everywhere there is a regular club.

John L. Lewis, International President of the miners union, has lost his case in Illinois. He no longer rules the "poor suckers" that had to dance to his tunes until the most part of that great miners union was wrecked. Illinois is a great state. It has much credit in the past history. With the decision to bar Lewis from grabbing the Illinois organization, our state has another victory to record. Throw Lewis out altogether. He has been in too long with his rotten tactics.

Now the miners of Illinois can join hands and work to rebuild their ranks. This decision despite the fact that it may be appealed to the Appellate Court means everything for the Illinois miners. It will put new blood into their ranks. It will mean that soon they should have a real union. Not one of the miners for the leaders but a union of miners for themselves. We hail this victory!

SOLID IVORY

"Ouch! I bumped my crazy bone!"
"Oh, well comb your hair right and the lump won't show."
—Royal Arcanum Bulletin.

FREE YOUTH Social Cooperation

George B. Shaw, the well-known English playwright and author, uses the example of a man who tried to move a large stone but was unable to do so. A neighbor, however, happened to be passing by and together they were able to move the stone. This homely example proves conclusively that two men working together, in cooperating, are able to accomplish infinitely more than any number of men who may be striving for the same end but who work individually and aimlessly.

This spirit of cooperation transferred to the social and political field, is the essence of Socialism. In fact the word "Socialism" means exactly this: having been coined as late as 1835 to be used especially as an antithesis to "individualism" which was then rampant.

One has but to look into any standard dictionary to find a definition of Socialism which runs something like this — "A political and economic theory of social reorganization the essential feature of which is that competition shall give way to cooperation and that the opportunities of life and the rewards of labor shall be equitably (not equally) apportioned."

More concretely, we can see what Socialism means when we look at the two essential factors upon which the very existence of modern society depends—the water supply and fire protection. Despite the many arguments for private ownership, as a general principle that we hear or read about, none of the advocates of private ownership has as yet dared to suggest that we should be better off if the Morgans or Rockefellers owned and controlled the water supply or the fire departments and charged us exorbitant rates whenever we turned the water faucet or rang in a fire alarm. No society depends on these two services for its very existence and so society owns these itself.

Socialists go a step further. They say that society may exist with the natural resources and the wealth of the land in a few hands, but real life, the opportunity to live broadly, to enjoy literature, music, to travel, can come only when society owns those instruments of production and distribution which are socially necessary; the land and everything in it, railroads factories, mills, and mines. Under Socialism all these are to be owned by society, just as now the postoffice, public schools, roads, and the police force are owned by society, and will be run for the welfare of all and not for the profit of a few.

In brief then, Socialism is a system of social cooperation intended to replace the present system of individualism so that the resources of this world, now in most cases under the control of a few, giving to them affluence but to the many a precarious existence at best, may be turned to the benefit of all giving them an opportunity for a better and fuller life.

A. H. K.

Dead Miners Are Cheaper Than Safety

Operator in Pitt Area Figures Death Beats Machine Replacement

"We used to do all the mining by hand," says a veteran pick miner from the Pittsburgh coal area, nursing a foot on which 150 pounds of slate had fallen in a mine entry. "Then the machines began to come in, but they were expensive and not always efficient. We still had them on even terms. But the machine cutters constantly got better and faster. We began to lose out.

"Now the machine does almost all the work in the pit where I work. We pick miners still get a small share, but it doesn't cheer us up much to know why. Anywhere that a machine can safely go we have no chance. But if it is dangerous for the machine, the boss sends us.

"In some places a fall of rock might smash the machine and that would be a loss of \$4000 to \$5000. But if we get killed the maximum compensation under Pennsylvania law is only \$3000. So the company saves at least \$1000 by taking a chance on a miner's life instead of on its expensive machinery.

"But we're glad to have even that chance of earning a little money."

ON PERCENTS

The "one hundred per cent Americans" are bum mathematicians. By all the rules of arithmetic, algebra, geometry and trigonometry, they are one-half of one per cent Americans.

A real one hundred per cent American is tolerant of other people's views. Instead of wanting to suppress them, or keep them from speaking or otherwise making their views known, he welcomes their views whether he believes in them or not. In short, he believes in the freedom of speech, freedom of the press and freedom of assembly which are guaranteed by the constitution of the United States.

The "hundred percenters" always assume that they are highly patriotic themselves, and they boast of undying allegiance to the constitution; but they are the first to violate the spirit of it.

We who believe in the freedom guaranteed by the constitution are not worshippers of that document — we often criticize it — but we live up to it, and we thoroughly believe in the guarantees. They constitute the real American part of it. The percentage of Americanism in any citizen might easily be calculated upon the basis of his belief or disbelief in these guarantees of liberty.

WAITRESS

O tired dancer in aisles of hunger. . .
Rest you now at twilight!
Forty miles away sea gulls spin
The mists into softly woven night.
(Pale jonquils rest upon a bed of wind.)

Rest is a stranger you never met.
Her soft full arms of sleep are hid
In amber folds of twilight . . . and yet
You laugh and go your way
O tired dancer in aisles of hunger.
Laura Tanne, in the New Leader.

PARROT DISEASE IS NOTHING NEW

More English Articles
on Page 7